

Roman Kukovič

zbirka novel

SENCE MINLJIVOSTI

Zbirka novel
SENCE MINLJIVOSTI
Roman KUKOVIČ

Oblikovanje in tehnična izvedba : Artius d.o.o.
Fotografije : Roman Kukovič
Lektoriranje : Nevenka Ranzinger
Izdala in založila : Založba Artius, Artius d.o.o.
Za založbo : Nevenka Ranzinger

Zagorje ob Savi, 2014

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6-32(0.034.2)

KUKOVIČ, Roman

Sence minljivosti [Elektronski vir] : zbirka novel / Roman Kukovič. - El. knjiga. - Zagorje ob Savi :
Artius, 2014

ISBN 978-961-93778-4-0 (pdf)

ISBN 978-961-93778-5-7 (ePub)

276976128

ZALOZBA ARTIUS

Naše E-knjige so dostopne na naši internetni strani :

<http://artius-zalozba.weebly.com/knjigarna-artius.html>

POPOTOVANJE Z ALMO

Velikokrat sedim v Barkovjlah in gledam ven, na morje. Nekam daleč tja za obzorje. Takrat se ponavadi sprašujem, kdo vse je že tako kot jaz sedel na tej obali in kaj vse je razmišljal. Kaj ga je veselilo ? Kaj težilo ? Kakšne izzive je videl za tem širnim in nežno modrim obzorjem ?

Nekoč je k meni prisedla mlada ženska. Po mojem prvem vtisu ji bilo veliko več kot dvajset let . Vsaj po moji presoji ne. Imela je zanimiv obraz in lase postžene na paža. A ti njeni lasje so bili pristriženi zelo strogo in natančno, tako zelo natančno, da niti en las ni bil daljši od drugih. Takšna je delovala nekako moško in tudi sila resno za mlado damo. Ni bila, tako kot ponavadi njene vrstnice, oblečena po zadnji modi, pač pa v strogo krojeno krilo in jakno mišje sive barve, pod katero se je skrivala lepa bela bluza z marinsko modro pentljo okrog vratu. Krilo ji je segalo daleč pod kolena in je odkrivalo le delček grobo tkanih nogavic in oglato zaobljene čevljuje brez petk in kakršnekoli zaponke. Bili so enostavni, skoraj dolgočasni čevljuje na vezalke. Ne vem zakaj, a pomislil sem, da je mogoče nuna, ki je na poti iz enega samostana v drugega.

»Ime mi je Alma...!« je dejala tiho, a z nezgrešljivo odločnostjo v glasu. Kot da bi vedela, da razmišljam o njej. Je bilo moje razmišljanje zares tako očitno ? Ali pa so bili nemara tako očitni in neposredni celo moji pogledi na njeno pojavo ?

»Me veseli ! Jaz sem France !« sem odgovoril in ji ponudil roko. Precej trdo, vsaj za mlado žensko suhljate postave mi jo je stisnila in me pri tem pogledala naravnost v oči. Njen pogled je bil miren, a vseeno prodoren. Kot da bi hotela s pogledom priti naravnost in čim globlje vame.

»Ste na potovanju ?« sem vprašal, ko sem se še vedno poigraval z mislijo, da je nuna. Prikimala je.

»Ja... Veste, že vse življenje sem na potovanju... Kot otrok sem o potovanjih le sanjala, zdaj pa prav zares in resnično potujem ! Veliko potujem !« je odvrnila in me pogledala z nasmehom, ki je izražal veliko zadovoljstvo.

Zadovoljstvo ob spominu na potovanja ? Nisem mogel razumeti, kako lahko mlada ženska govori o potovanju, ki traja že vse njeno življenje. Je njen oče kapitan kakšne večje ladje in ves čas pluje z njim ? Mogoče je iz diplomatske družine, ki se veliko seli iz dežele v deželo, iz kraja v kraj ?

»Pravkar sem se vrnila iz Japonskega...« je dejala in v rokah pomenljivo potehtala zajeten obledel zvezčič.

Ne da bi počakala na moj odziv, je nadaljevala, a je tokrat iz slovenščine prešla na izborna nemščino.

»Japonsko je zadnje potovanje, ki so mi ga še omogočili moj papa. Zdaj bom odvisna le in zgolj od mojega pisanja. Upam, da bodo časopisi končno le sprejeli moje rokopise in jih tudi odkupili. Če mi uspe, bom mogoče šla še na kakšno potovanje. Večje potovanje ! Tole je le eden od dvajsetih zvezkov mojega potopisa po Japonskem. Zares zanimiva dežela. Če bi lahko, torej če bi mi moje gmotno stanje to dopuščalo, bi zagotovo ostala pod tistim nizkim, hladnim in ognjeno rdečim soncem vsaj še nekaj let. Tako pa... Veste, enkrat so me povabili celo na njihov cesarski dvor. Verjetno je cesar slišal, da pišem o njegovi deželi. A potem so vabilo v zadnjem trenutku preklicali. Ker je moral cesar, in z njim tudi ves dvor, menda nujno odpotovati. Je že tako v življenju. Stvari se ves čas spreminjajo, kaj ne ? Je in ni. Je in mine. Moj papa so umrli, veste. Menda mu je odpovedalo srce, tako so mi vsaj pisali mama. Mama pa za moja potovanja in pisanje nimajo posluha. Želijo, da se čim prej vrnem in da me poročijo s kakšnim premožnim meščanom. A meni je v Celju grozovito dolgčas. Knjige tja prihajajo, če sploh, z nekajletno zamudo. In le na vsake kvatre enkrat se tam tudi zares kaj dogaja. Seveda največ v gledališču, kje pa... Drugega tam tako ni ! No, če odmislim sterilne in abotne čajanke in seveda vsakodnevne večerne hišne pleske, katerih pa me je zares groza. Ne znam plesati, veste... In nasploh nisem ravno hudo družabne sorte ! Rada pa imam poglobljene in zanimive pogovore !« mi je pripovedovala z zasanjanim nasmehom, kot da sva že od nekdaj več kot le dobra znanca.

»Torej se zdaj vračate v Celje ?« sem vprašal.

Prikimala je in se zazrla ven na obzorje.

»Trst mi je bil vedno pri srcu, veste ! Rada ga imam in mu pravim »*moje kukalo v svet*« ! Tu so se začela in tudi končala vsa moja dosedanja potovanja. Tu sem se vkrcavala na ladje, ki so plule tudi mesece dolgo, da so nazadnje prispele na cilj...«

»Ladje ! Kaj pa letala ? Zakaj ne potuje z letali ? Jo je strah letenja ?« sem premišljeval, a je nisem vprašal, saj se mi je zdela v svoji zadovoljnosti resnično spravljen z vsem, kar se je dogajalo okrog nje. Nisem hotel rušiti njenega miru.

»Ste se nastanili v katerem od hotelov ?« sem vprašal.

»Ja, v Savoyu sem...« je prikimala, » A ne bom več dolgo, ker je predrago zame.

Upam, da bom čez kakšne dva dni končala še zadnje popravke v mojem rokopisu, potem pa zares odpotujem. V Celje. Kaj hočem drugega... Seveda bom prej moj potopis poslala Wiener Kurir Standardu na Dunaj, pa mogoče tudi na Jutro v Ljubljano. Tu, v Trstu, so me zavrnilo, veste. Bila sem že na dveh časopisnih redakcijah, a so vsepovsod vihali nos, ker pišem v nemščini. Da bi bilo potrebno vse moje pisanje prevesti, ga redatorsko obdelati in kaj jaz vem kakšne vse izgovore so še imeli. A jaz ne pustim, da bi kdo kracal čez moje pisanje. Le kaj oni vedo, kaj se dogaja na Japonskem !« se je skorajda razburila.

Pomislil sem, da hotela Savoy, vsaj takšnega, kot je bil nekoč, že dolgo dolgo ni več.

»Bi šli popoldan z menoj na čaj, gospa Alma ?« sem jo vprašal.

»Gospodična... Gospodična sem. Zaenkrat. Čeprav sem prepričana, da imajo mama zagotovo že lep spisek ženinov, ki bi bili zame dobra partija, če veste kaj hočem reči... Na čaj pravite ?« me je strmo pogledala.

»Ja, na čaj ! Počakal bi vas lahko kar na Piazza Ponte Rosso !« sem dodal.

Nekaj trenutkov je gledala ven na morje, potem pa se mi je zopet zazrla globoko v oči.

»Prav. Ob pol petih bom tam, gospod France ! Veselim se že nadaljevanja najinega pogovora !« je zadovoljno prikimala, a jaz sem ob tem pomislil, da to pravzaprav ni bil pogovor, pač pa monolog, saj je govorila le ona. Jaz sem samo spraševal. In še to ne prav veliko.

Piazza Ponte Rosso se je kopala v blagem popoldanskem soncu. Z Almo sva sedela na klopi in molčala. Vsak zase sva bila potopljena v sončno svetlobo, ki nama je naredila misli mehke. Tako mehke, da bi se lahko vanje potopil kdorkoli.

»Moj priimek je Karlin. Torej Alma Karlin.« je dejala povsem nepričakovano.

Ko sem jo pogledal, se je malce skrivnostno nasmehnila. Potem je sunkovito pogledala stran, nekam med ulice.

»Si lahko predstavljate, France, kdo vse je že hodil po tem trgu, po teh uličicah ? Mogoče je prav na tem mestu, ko niti tega trga še ni bilo, v daljavo kdaj gledal sam Julij Cezar, ko je čakal svoje legionarje na galejah, da jih popelje na nova osvajanja. Kaj, če je kdaj, sredi noči, s tega mesta na zvezde gledal Galilejo in poskušal ujeti in razumeti ritem življenja vseh teh daljnih zvezd ? Ali veste, France, da je večina zvezd, ki jih ponoči gledamo, da je večina njih že zdavnaj ugasnila? Mar torej gledamo le pozabljene, milijone let stare odseve ? Tu so gotovo bili tudi Verdi, pa Garibaldi, pa...« je naštevala, a potem povsem nenadoma utihnila.

»Lahko prisedem ?« je vljudno vprašal starejši moški. Po njegovih oblačilih sodeč sem menil, da je kakšen operni pevec ali igravec iz gledališča Verdi, ki si je med vajo za večerno predstavo privoščil še malo sonca. Pri tem me je motila le velika potovalna torba iz mehke irhovine, ki je bila tako nabuhla, da bi lahko v vsakem trenutku počila.

»Seveda, gospod !« je v imenu obeh dejala Alma Karlin in se prisedla bliže k meni ter moškemu naredila dovolj prostora, da je sedel sam in zraven sebe na klop postavil tudi tisto svojo veliko torbo.

»Na poti v Piran sem, veste ! K mojemu prijatelju Giussepeju grem. Giussepeju Tartiniju ! Ste že slišali zanj ?« je spregovoril moški.

Oba z Almo sva prikimala. Jaz sicer malce začudeno, a sem svoje začudenje prikriil in si s še večjim zanimanjem ogledoval moškega.

»Oh, ta moj prijatelj Giussepe ! Ima popoln posluh, veste, zares popoln ! In ker ravnokar pripravljam novo vrsto violin, sem jih kar pet vzel s seboj, da jih Giussepe preizkusi in mi pove svoje pripombe k njihovi toniki. Jaz sicer za silo tudi sam igram, a sem konec koncev le rokodelec. A, violina ni stol, ki mora biti trden in recimo tudi lep. Violina mora imeti dušo. Dušo, ki poje ! Ki zveni ! Če nima tega, potem je le lepo izrezljan okrasek. Ja, Giussepe ! Ko sem bil zadnjikrat pri njem, me je odpeljal v neko vas kakšno uro vožnje s kočijo ven iz Pirana na deželo. Tam mi je pripravil gostijo, ki je nisem bil deležen še nikjer doslej, pa sem sedel že ob marsikaterem kralju ali vojvodi. Jedli smo kozlička, ki so ga pekli v peči pod velikim železnim loncem. Zraven so nam postregli pečen krompirček, ki se je topil v maslu in oljčnem olju. Oh, ja ! To oljčno olje ! Vanj so narezali neznanske količine dišečega česna, dodali skrivnostne dišavnice in potem smo v to mešanico pomakali kruha. Kruha, ki so ga med peko mazali s kozličkovo mastjo. Božansko, vam rečem ! In oslovsko meso v omaki iz

mlade čebule ? Še papež ne jedo kaj podobnega ! Pa artičoke in šparglji. Oh, dio mio ! In potem še gore sadja. Sladke, medene hruške, pa grozdje in breskve, napojene v belem vinu. Oh, seveda ! Vino ! Deo gratis ! Belo, mislim, da mu rečejo malvazija in črno, gosto in malce kosmato, ki ga kličejo refošk...« moški je za hip utihnil.

»Tudi sama sem bila enkrat v Piranu. Papa so nas peljali tja na krajše počitnice. Nekaj dni sem zelo zagreto raziskovala to kamnito obmorsko gnezdece. Mestna vrata Marciana, sramotilni steber, dolžinske mere na kamnitem stebru, iz kamna klesane posode za merjenje žita in oljčnega olja... Zanimivo, kaj vse skriva tisto malo mestece.« mu je pritegnila Alma.

Moški jo je ob tem malce zmedeno pogledal. Prav takrat je v bližnji cerkvi Sv. Antona odbilo šesto uro popoldan in moški se je zdrznil in šel s pogledom za zvokom zvonov.

»Oprostite mi, a počasi se bom moral odpraviti. Barka, ki pelje do Pirana, odrine ob šesti in pol in prepričan sem, da name ne bo čakala, pa čeprav bi bil sto in še enkrat Stradivari ! Veselilo me je, gospodična...«

»Karin... Alma Karin !« je dejala Alma in osupla gledala na moškega, ki je segel po njeni roki in jo poljubil. Meni je na srečo naklonil le rahel poklon. Potem je segel po svoji torbi, pomignil nekam vstran in že hip zatem je bil ob njem mlajši moški, ki je vzel torbo in si jo previdno zadel na rame. Stradivari je počasi, a sila ponosno stopil dol proti pristanišču, dva koraka za njim pa mu je sledil njegov sluga, ki je nosil njegove umetelno izdelane violine.

»Stradivari... Mislite, da bi nama prodal kakšne svoje gosli, če bi ga prosila ?« je zelo stvarno vprašala Alma in me resno pogledala.

Dan se je prevesil v noč in ko je Alma stopila skozi vrata svojega hotela, je bilo že krepko čez deveto zvečer.

»Mislim, da bom zdaj še kakšno uro ali dve pridno urejala moje rokopise. Nadoknaditi moram namreč zamujeno ! Hvala za lep dan, gospod France !« se mi je zahvalila preden je vstopila.

Cestne svetilke so se prižgale in metale na ulični tlak nežne sence ljudi, ki so hodili gor in dol po ulici. Tudi sam sem hodil. Hodil sem brez cilja in premišljeval. Najprej o Almi. Je to resnična oseba ali le privid nečesa, kar so si moje misli nevede priklicale iz neke daljne preteklosti ? Mogoče celo iz podzavesti ? In Stradivari. Tako resničen je bil. In pristen.

»Oprostite, gospod... Mogoče veste, kako naj pridem do hotela Savoy ?« me je zmotil moški glas. Bil je tih glas, glas moškega, ki bi se lahko česa tudi bal. Govoril je angleško, a z rahlim prizvokom trde srbohrvaščine.

»Pravzaprav pravkar prihajam od tam... Nekaj deset metrov je treba naprej in potem takoj levo in...« sem začel, a ko sem videl zmeden pogled moškega, sem utihnil in pogledal gor in dol po ulici. Nekaj metrov stran od moškega je stal izvošček, ki je na svojem vozičku vlekel vsaj šest velikih kovčkov. Na moj vprašujoč pogled, češ, saj moraš ti vedeti kje je hotel, se ni odzval. Niti trenil ni.

»Pojdiva, spremil vas bom !« sem dejal in prijel moškega za laket. Čudno me je pogledal in se elegantno, a zelo odločno otresel mojega prijema. Bil je manjše in zelo suhljate postave. Tudi njegov obraz je bil takšen. Pa nebi rekel ravno suhljat. Prej bi mu prisodil asketskost.

»Ste pripotovali ali boste odpotovali ?« sem ga vprašal, medtem ko sva počasi stopala dol proti Savoyu.

»Pravzaprav, oboje... Pravkar sem se namreč sem, v Trst, pripeljal z vlakom. Iz Zagreba in preko Ljubljane. Pojutrišnjem, če bo šlo vse po sreči in po napovedanem voznem redu, pa bom s parnikom Red Star Line odplul v Ameriko. V New York grem.« je govoril tiho.

.....

»Zanimivo !« je bilo edino, kar sem lahko dejal.

»Oprostite, nisem se predstavil. Nikola Tesla sem !« je dejal in mi ponudil roko, ki jo je zakrivala nekdanj smetanasto svetla rokavica. Podal sem mu roko, a njegov stisk je bil blag, skorajda slaboten. Skoraj bežen. Kot stisk nekoga, ki ti stisne roko z bolniške postelje, kjer je ležal hudo bolan že dalj časa.

»Ste trgovec ?« sem vprašal kar tja v tri dni, ker zares nisem vedel, kaj sploh naj rečem.

Odkimal je in se zaustavil.

»Vem, slišati bo napuhlo in samovšečno... A jaz, gospod, jaz sem izumitelj ! Znanstvenik sem ! Zanima me vse, kar je povezano z energijami. Še najbolj me zanima električna energija, ki ima po moje še sila zanimivo in svetlo prihodnost !« je dejal in ne da bi počakal na moj odgovor, spet zakorakal dol po ulici. Potem vse do hotelske recepcije ni več spregovoril.

»Vas lahko povabim na pijačo ? Veste, preden prispem v Ameriko, v New York, bi se rad navadil pitja viskija. Menda Američani pijejo le viski. Sam sem ga prvič poskusil šele včeraj zvečer v hotelu Splendid v Zagrebu. Pravzaprav je bila to prva alkoholna pijača v mojem življenju !« se je nasmehnil in me je na svoj čuden način povabil potem, ko je zares na hitro uredil vse formalnosti pri recepciji.

»Z veseljem se vam bom pridružil !« sem prikimal in mu pokazal na kavarno desno od recepcije.

»Veste, že vse svoje življenje opazujem, kako ne znamo izrabiti silne energije, ki nam jo ponuja narava sama. Poglejte samo strelco ! Ali se zavedate, koliko energije, koliko električne energije je v eni sami streli ? Ne, seveda ne ! Nihče se tega ne zaveda, nihče noče niti poslušati, kaj vse bil lahko dosegli, če bi si upali samo poskusiti ujeti strelco !« je govoril. Pri tem so njegove oči po dveh popitih kozarcih postale ne pijano steklene, pač pa sivo jeklene.

»Ste tam, v Ameriki, s kom že domenjeni ?« sem vprašal.

»Sem...« je prikimal, » Že nekaj mesecev si piševa z gospodom Westinghouseom in prav on mi je poslal povabilo, da pridem v New York. Prevezel je tudi vse stroške v zvezi s tem. On je milijonar in zelo naklonjen izumiteljem. Lahko bi rekel, da je nekakšen mecen. Zares bogat mecen. Veste... Vsi moji dosedanji poskusi, bodisi na Dunaju, bodisi v Zurichu, da bi nekaj svojih stvari tudi patentiral, so bili zavrtni. Nekateri tudi brez odgovora in pojasnila. Pri tistih pa, ki so odgovor na moje vloge vseeno poslali, pa je videti, da se jim niti sanja ne, kakšni izumi so to. A bo že čas pokazal svoje !« je kimal in gledal v kozarec, v katerem se je ob njegovem ritmičnem sukanju zapestja v pijači napravil lijak.

»Verjetno vas s svojim govorjenjem utrujam ! Oprostite !« je pristavil, ko je videl kako ga gledam.

»Ne, ne... Prav zanimive teorije imate, gospod Tesla, zares !« sem se branil.

Kimal je in gledal v svoj kozarec. Kot da bi pričakoval, da mu bo vrtilasto zavrtni viski v kozarcu dal novo zamisel.

»Veste... Jaz sem drugače velik, zelo velik samotar. Delam tudi po osemnajst ur na dan. Vsak dan se vsaj dve uri se sprehajam in krmim golobe, nekaj manj kot dve uri porabim zase, da se uredim... Ostali čas namenim spanju. Dve, dve uri in pol. To je po moje več kot dovolj. Ne razumem ljudi, ki spijo deset ali več ur. Popolna izguba časa. Tudi požrešnosti ne maram, tako da jem dva krat na dan in takrat nikoli ne pojem več kot deset dekagramov hrane. Po večini zelenjave. Naslednja stvar, ki je ne maram, katere me je pravzaprav groza, pa so dotiki drugih ljudi. Enostavno jih ne prenesem ! Čudno, mar ne ?« je dejal in me

pomenljivo pogledal. Ob zadnji pripombi sem se spomnil, kako je hipoma odtegnil roko, ko sem ga na ulici prijel za laket.

»Gospod Tesla ? V recepciji imate telefonsko zvezo z gospodom Westinghouseom. Klic prihaja iz Amerike, mislim da iz New Yorka !« je dejal natakark Tesli.

»Oprostite, dragi prijatelj, a delo ne čaka !« je dejal s skrivnostnim nasmehom in rahlo sklonil glavo v pozdrav. Potem ga že v trenutku ni bilo več.

Naslednjega dne sem se napotil na obisk k znancem, ki živijo pri Sv.Ivanu. San Giovanni se danes uradno imenuje pobočje, kjer so kakšnih slabih sto let nazaj živeli skoraj sami Slovenci.

Ko je pripeljal taksi, ki sem ga naročil že prej in ko sem taksistu najprej po Slovensko povedal, da hočem k Sv. Ivanu, je k meni pristopil starejši možki.

»K Sv. Ivanu greste ? Tudi sam sem namenjen tja ! Če lahko prisedem, si lahko razdeliva stroške vožnje !« se je ponudil. Bil je uglajen gospod in govoril je zares lepo in čisto slovenščino.

»Seveda, seveda ! Kar !« sem ga povabil.

»A pri Sv. Ivanu stanujete ?« me je vprašal, ko sva se namestila na zadnjih sedežih.

»Ne, ne... Na obisk k znancem grem !« sem pojasnil.

»Lepo je vsake toliko videti prijatelje, znance... Veste, jaz sem pri Sv. Ivanu preživel svojo mladost. Takrat je to zares še bil Sv.Ivan. Hiše, posejane po celem pobočju, vmes pa terase in na njih njive in sadovnjaki...« je njegov glas dobil pridih sanjivosti.

»Se torej vračate domov ? V vašo rojstno hišo ?« sem bil radoveden.

»Oh, kje pa !« se je žalostno nasmehnil, » Moje rojstne hiše že dolgo dolgo ni več. Zdaj so na tistem mestu nekakšni brezoblični, škatlasti bloki, ki še čebelnjaku niso podobni, kaj šele hišam, v kateri živijo ljudje. Ne... Domov se ne bom mogel vrniti nikoli več. K maši grem v cerkev Sv. Ivana. Umrta je moja sestrična, ki je še edina ostala pri Sv.Ivanu in zdaj grem k njeni poslednji maši, potem pa me čaka še njen pogreb.« je pojasnil z žalostjo v glasu.

Nisem odgovoril, niti ničesar pripomnil. Videl sem, da mu je težko. Zaradi smrti sorodnice in tudi zaradi Sv. Ivana, ki so ga poitalijančili v San Giovanni. Ubogi Sv. Ivan.

»O tem sem pred leti tudi nekaj napisal... Naslov moje knjige je Mladost pri Svetem Ivanu.« je navrgel.

Za trenutek sem obnemel.

»Vem, gospod Bartol ! Bral sem to vašo knjigo. Kot tudi nekatere druge !« sem dejal prav v trenutku, ko je taksist zapeljal v zadnjo ravnino pred cerkvijo Sv. Ivana.

»Mogoče se lahko še kdaj srečava... In si poveva še kaj več o tem našem Trstu. Ali nemara o tistem Trstu, ki je nekoč bil! Kaj menite ?« je vprašal in me pogledal z žarečimi očmi.

»Seveda ! V veliko veselje bi mi bilo, gospod Bartol !« sem se takoj strinjal.

Ko je taksist ustavil pred cerkvijo, se je Bartol še zadnjič obrnil k meni.

»Čeprav ni videti, čeprav ni niti najmanj očitno, pa sem o tej naši kalvariji tu na tržaškem pisal tudi v drugih mojih delih. Tako v različnih romanih, kot tudi v nekaterih novelah. A kdor Trsta, našega Trsta, ni občutil z dušo, ga dihal in z njim rastel, ta... Ta tega ne more razumeti ! Pa lep dan vam želim, gospod !« je dejal in izstopil.

»Počakajte !« sem dejal taksistu, ki je hotel odpeljati. Gledal sem za Vladimirjem Bartolom. Človekom, ki je svoje mladostne sanje pripel na pobočja Svetega Ivana, ki je Svetega Ivana izpred desetletij sanjal in po njem koprnel, ki je znal vonjati zrele fige v terasah

kjer danes stojijo garaže, ki je vsako jutro, ne glede kje je bil, znal prisluhniti zvonovom od cerkve Sv. Ivana.

»Ja, Sveti Ivan !« sem dejal polglasno.

Devinski grad nama je bil tako blizu, da bi se ga lahko dotaknila kar s konicami najinih prstov.

»Tako mogočen, na tistem previsu, a vseeno tako osamljen med morjem in skalami za njim...« je tiho dejala Alma, ko je gledala Devin pod nama.

Sedela sva na klopci in gledala dol, na grad, na morje za njim in črte na morju in za črtami zrla v skoraj zabrisane proge Ligniana. Sonce je v morju naredilo srebrno pregrinjalo, v katerem se je utapljala vsa stvarnost. Podoba pred nama je bila ob tej svetlobi skoraj nezemeska.

»Mislite, da je z njim vse v redu ?« je nenadoma vprašala Alma in pokazala na moškega, ki je stopal po poti nad nama. Bil je le še nekaj korakov od naju. Hodil je počasi, se vmes ustavljal in se potem po vsakem takšnem postanku vrnil nekaj korakov nazaj. Že od daleč je bilo videti, kot da govori sam s seboj. Nisem odgovoril Almi, pač pa sem vso pozornost posvetil moškemu. Ko je prišel le nekaj korakov od naju, me je Alma pogledala s kančkom strahu v očeh.

»Po nemško govori... Kaj, če se hoče vreči dol ? Po teh skalah ?« je zašepetala.

»Če bi nameraval storiti kaj takšnega, bi si izbral tisti konec poti, kjer ne bi bilo žive duše !« sem jo skušal potolažiti.

Moški je bil oblečen v lepo krojeno obleko temno modre barve, na glavi pa je imel klobuk s širokimi krajci, ki si jih je rahlo spodvil. Ali pa je krajce spodvila tržaška burja. Kdo bi vedel.

»O panterju v kletki govori...!« je dejala čez čas Alma, ne da bi odvrnila pogled od moškega. Ob teh njenih besedah sem se zamislil.

»Rilke ! Erich Maria von Rilke !« me je spreletelo že nekaj trenutkov za tem, ko je Alma omenila panterja in kletko.

Bila sva na njegovi poti. Na Rilkejevi poti. Na poti, po kateri je Rilke hodil vsak dan dvakrat. Na poti, kjer je pilil in izsanjal mnoge njegove najlepše in najgloblje pesmi.

»Meni se zares zdi čuden, veste France !« je dejala zaskrbljeno.

»Povabi ga, da prisede...« sem predlagal Almi, ki je le nemo prikimala.

Ne da bi se zavedal najine prisotnosti, je moški, po mojem trdnem prepričanju Rilke, prišel do naju in sam pri sebi polglasno še vedno ponavljal le en in isti stavek.

»Dober dan, gospod ! Boste prisedli k nama in se za hip odpočili ?« ga je v nemščini prijazno nagovorila Alma.

Moški je obstal, stresel z glavo in se zazrl v naju.

»Ne sedim in se ne govorim z neznanci ! S tujci !« je malone zarenčal, tako da se je Alma sunkovito zdrznila. A se je hip za tem že pomirila.

»Moje ime je Alma Karlin...« je dejala tiho, a z zelo prijaznim glasom.

»Erich Maria von Rilke... Zdaj pa mi prosim oprostita ! Končujem eno svojih pesmi in zares ne bi rad padel iz ritma zdaj, ko sem, vsaj upam, zares ujel pravo ritmiko besed !« je bolj zagodrnjal, kot odgovoril in se napotil naprej.

»Erich Maria von Rilke ?« je vprašala Alma.

»Mhmm. Nemški pesnik. Tu zgoraj v vasi ima najeto hišo. Pravijo, da po tej poti hodi vsak dan ne glede na dež ali sonce. Velik pesnik !« sem ji pojasnil.

.....

Gledala sva za Rilkejem. Ustavil se je čisto na koncu poti in gledal na devinski grad. Potem je nenadoma nad tistim previsom začel kriliti z rokami in v veter iz morja kričati svojo pesem.

»Pa je res velik pesnik ?« je vprašala Alma.

»Ja, velik... Eden največjih !« sem prikimal.

Preden se zvečer odpravim domov, ponavadi v bližnji kavarni popijem še limonado ali čaj. Poleti limonado, ko sedim na vrtu pred kavarno in pozimi čaj, ko večerno dogajanje na trgu opazujem skozi zarošena okna iz notranjosti kavarne. Tistega večera sem, potem ko sva v Barkovljah pri Marineli večerjala odlično pripravljene ribe, tja odpeljal tudi Almo. Spet je bila v tistem svojem hladnem sivem kostimu z dolgim krilom. Le da si je tokrat namesto pentlje okrog vratu zavezala široko moško kravato temno rdeče bordojske barve.

»Uf ! Glej jo ! Spet ena sufražetka ! Emancipiranka ! A jo vidiš, ljubica ? Te bodo pokopale svet, ti rečem !« je najin prihod na vrt pozdravil visok in plečat moški. Očitno je bilo, da je tistega dne popil veliko in še kaj povrhu, a vseeno je pred njim stala še skoraj polna steklenica viskija. Nisem mu namenil besede in tudi Alma je preslišala njegovo pripombo. A opazil sem, da se je pri tem vseeno zdrznila.

»Veš ljubica, kot sem ti že povedal, vojna je kurba ! Res ! Ena velika, zgojena kurba ! Par magnatov se med seboj skrega, ne vejo več komu bi še kaj prodali in potem si izmislijo vojne, da se vse poruši in lahko potem oni spet prodajajo, da se gradi in da se sploh živi. In, ne boš verjela, ljudje so jim potem zato še hvaležni ! Politiki in vojaški poveljniki so pri vsem tem največkrat le marionete teh bogatašev, veš!« je modroval možakar v amerikanščini in z zategnjenim južnjaškim naglasom.

»Jaz se v to ne razumem. Jaz grem v Ameriko, v Los Angeles, v Hollywood, da postanem igralka !« je na to odgovorila mlada dama in si popravila svedrast koder svetlih las, ki ji je neprastano padal na obraz. Bila je ljubka, z vitko postavo in zares lepim obrazom. Če se je obrnila naravnost k tebi, so bile njene obrazne poteze mehke, če pa si njen obraz gledal iz profila, so poteze postale ostre in izrazito markantne. Ja, njen obraz je izžareval neko čisto posebno vrsto lepote.

»Kako si rekla, da ti je ime, ljubica ?«

»Ida . Ida Kravanja ! A v Ameriki bom Ita Rina ! Po tehtnem premisleku sem se med mnogimi drugimi imeni nazadnje odločila prav za to ime. Umetniško ime, seveda. Fino se sliši in lahko si ga je zapomniti ! Zato, le zapomni si ga ! Ita Rina, dragec ! Ne pozabi !« se je moškemu skrivnostno nasmehnila.

»Kdo so ti ljudje ? In kakšne manire imajo ?« mi je preko mize zašepetala Alma, ki je bila videti rahlo zgrožena.

Le skomignil sem z rameni.

»Hollywood, Hollywood... En kup sranja, veš, ljubica ! En sfriziran, velik kup dreka in nič drugega ! Prave stvari se ne dogajajo v filmskih studiih, kjer jim je glavna le fikcija, utvara... Prave stvari se dogajajo zunaj ! V življenju. V vsakdanjem življenju ! Zdaj se vračam iz Kobarida in Tolmina, ljubica ! Prihajam naravnost iz fronte ! To, to bi morali posneti ! Vojaki tam cepajo hitreje, kot pa od katerekoli kuge ! Topovi streljajo tako na gosto, da posameznih salv niti ne razločiš. Ves čas grmi, kod da se bo podrlo nebo. Toliko mrtvih in ranjenih na enem mestu ! In jaz naj o tem napišem članek ! Hudiča ! Le zakaj nisem raje ostal v Parizu ? Zdaj bi na obrežju Siene, na Montmartu, v družbi kakšne brhke Francozinje srkal absint, to je sila fajn pelinov šnops, veš mala, in potem zjutraj, da preženem mačka, pojedel še sladkobno čebulno juho s sirom !« je bolj sam zase godrnjal moški.

.....

»Kako si že rekel, da ti je ime, dragec ?« ga je vprašala Ida-Ita.

»Kaj ? Ah, moje ime... Veš, ob rojstvu so mi dali povsem nemogoče ime! Kot da bi bil potomec kakšnega prekletega nemškega kaiserja. Ernest sem. In po očetu sem podedoval hudimano čuden priimek, ki ne gre in ne gre v uho. Hemingway. Torej sem Ernest Hemingaway, ljubica !« je dejal, preden je nagnil poln kozarec zamolklo zlate pijače. Potem, ko jo je zvrnil, se niti nakremžil ni in videti je bilo, kot da bi popil le skodelico mlačnega čaja.

»Poznate te ljudi ?« me je vprašala Alma.

Prikimal sem.

»Poznam. Hemingway je znameniti pisatelj. O tem, kar je govoril prejle, o Soški fronti, je napisal tudi roman. Zbogom orožje ga je naslovil. In o španski državljanski vojni je napisal odličen roman z naslovom Komu zvonijo.« sem ji pojasnil.

»In ona ? Je zares igralka ?« je zanimalo Almo.

»Je... V Ameriki je bila zares slavna. Zelo slavna. Kdo bi si mislil, da bo mlado dekle iz malega kraja na Krasu, iz Divače, nekega dne s svojo igro obnorelo ves svet ! Pred njo so klečali kralji, za njeno naklonjenost so moledovali najbogatejši ljudje tistega časa! Res, njene sanje so se uresničile do zadnje podrobnosti !«

»Dovolj tega sranja in nakladanja ! Grem v hotel ! Greš z menoj, ljubica ?« je nenadoma zarohnel Hemingway in se je obrnil k Iti.

»Ne, spat grem in jutri grem na parnik ! Saj veš, dragec, Hollywood čaka name !« je odkimala in si spet popravila tisti svedrček las.

»O.K., že veš ! Jaz moram tako in tako napisati prekleti članek in ga navsezgodaj zjutraj poslati v New York, da bo šel še jutri v tisk. Pisal bom o vojaki, ki so med kavernami v gori molili, da jih zasuje gora, da jih ne bi pokosile topovske granate ali da jih ne bi udušil zahrbtni plin. Molijo, da bi se ta norija končala. Čim prej končala ! Da bi lahko spet šli domov k svojim družinam. Da bi bilo spet vse, kot je bilo prej ! Da bi lahko rekli zbogom orožje ! Zbogom orožje ! Tako ! Točno tako bom naslovil moj današnji članek ! Zbogom orožje !« je rohnel Ernest Hemingway in se počasi odmajal do izhoda iz terase. Še prej je z mize vzel tisto svojo steklenico. Na vhodu se je obrnil in Ido Kravanjo arogantno pozdravil z mlahavim vojaškim pozdravom.

»Čao, cara mia ! Se vidiva v Ameriki !« je še zaklical Ernest Hemingway, preden ga je vzela tema ulice.

»Upam, da zares kdaj dobim kakšno vaše pismo !« je dejala Alma, ko sva v kavarni blizu železniške postaje čakala na njen vlak za Ljubljano.

Le prikimal sem.

»Ljubo mi bo, če bom na tekočem, kaj se dogaja tu, v Trstu, v mojem malem kukalu v svet !« se je nasmehnila.

Nisem rekel nič in dal sem si kar največ opravka z mojim kapučinom. Potem pa sem nehote opazil, da se pri sosednji mizi moški poznih zrelih let močno trudi, da bi naročil čaj in čokoladno pecivo. Bil je visok in vitek, z lepo pristriženo kozjo bradico. Na sosednji stol je odložil svoj širokokrajni klobuk. Preden je sedel, si je pazljivo spodvil dolgo suknjo iz izbranega tvida. Videti je bil uglajen in zelo miren, čeprav se je natakara do njega vedel skoraj nespodobno.

»I just want a cup of tea, sir !« je vztrajal pri svoji angleščini. A zaman. Natakara je le skomigal z rameni.

Pristopil sem.

.....

»Gospod želi skodelico čaja. In čokoladni kolač !« sem pomagal pri prevodu. Natakark je izginil kot bi trenil. Še prej je zavil z očmi, češ, kako se lahko sploh zgodi, da človek ne zna italijansko .

»Hvala, gospod ! Tu, v Trstu, se ne znajdem najbolje ! Le redki obvladajo angleški jezik, jaz pa sem povsem nevešč konverzacije v italijanščini. Pri Buona serra se moje znanje začne in žal tudi konča. Še enkrat hvala ! Mimogrede, moje ime je Joyce. James Joyce !« je razložil z mirnim glasom in s skrivnostnim nasmeškom na obrazu.

»Malenkost, gospod Joyce !« sem odvrnil.

Šele takrat sem opazil, da ima pred seboj na mizi zajeten šop listov. Na zgornjem listu je bilo z velikimi in umetelno izpisanimi črkami napisano Ulysses.

»Odisej...«sem dejal tiho.

»Ja... Odisej ! Le da moj Odisej ne bo taval po Sredozemlju. Bojim pa se, da ga čakajo še veliko težje preizkušnje, kot pa Homerjevega Odiseja...« je zamrmral v brado in položil roko na rokopolis, kot da bi ga hotel obvarovati.

»Ste že dolgo v Trstu ?« sem vprašal.

»Oh, ja, že kar nekaj časa. Čeprav vmes tudi potujem. Potujem po poteh, za katere domnevajo, da jih je prepotoval tudi Homerjev Odisej. Bil sem že v Puli, na Brionih, tudi na več drugih otokih. Brač, Hvar, Korčula. Tudi na Kornatih, ki so mi še edini prepričljivi... Veste, nisem zares gotov, da so to resnično tisti kraji, kjer naj bi taval Odisej. Homer je bil slep in težko, da je sploh potoval po krajih, ki jih je opisoval v svoji Odisejadi . Menim, da je zgodbe o Odisejevih dogodivščinah napisal le po pripovedovanjih mornarjev, s katerimi se je Homer pogovarjal, ko so se ti vrnili iz svojih plovb. Že opisi krajev so tako splošni, da bi to lahko bili katerikoli otoki v Sredozemlju. Tu, na Adriatiku ali pa med Grškimi otoki. Kaj menite vi ? Saj poznate to Homerjevo delo, Odisejo, mar ne ?«

»Poznam... In verjetno imate tudi prav. Pa to pravzaprav lahko vpliva na vaše pisanje, gospod Joyce ?« sem bil radoveden.

Malce je pomislil.

»Pravzaprav niti ne... Gre bolj za to, da bi začutil kraje, kjer naj bi Odisej bil. Osnova mojega pisanja niti ni tako odvisna od Homerjevega pisanja. Pa vendar...« je dejal zamišljeno.

»Prepričan sem, gospod Joyce, da boste našli prave odgovore in da bo vaš Ulysses odlična knjiga. Knjiga, ki bo ena največjih knjig sodobnega časa ! Lep večer še naprej, gospod Joyce !« sem dejal.

»Bog blagoslovi vaše besede, dobri človek !« se je z irsko radostjo zasmel Joyce in mi nazdravil s čajem, ki mu ga je natakark končno le prinesel.

»Kdo je to ? Zanimiv gospod je videti !« je vprašala Alma, ko sem se vrnil k najini mizi.

»James Joyce... Znameniti pisatelj ! Njegova knjiga Ulysses, ali v prevodu Odisej, je za nekatere postala prava biblija. In večino te knjige je napisal James Joyce prav tu, v Trstu !« sem ji pojasnil.

Alma je za hip zaprla oči.

»France... Ne vem, kako naj se vam zahvalim za vašo pozornost ! V teh nekaj dneh ste mi na najinih izletih, na teh najinih malih potovanjih, razkrili stvari, o katerih se mi nikoli niti sanjalo ni !«je dejala tiho.

»Mislim, da je ravno obratno... Da sem jaz potoval z vami. In ne vi z menoj, Alma ! In hvaležen sem vam za to izkušnjo !«

Nekaj dolgih trenutkov me je čudno gledala s svojimi temnimi, a prodornimi očmi.

»Kakorkoli že, bili so to lepi dnevi, ki jih ne bom pozabila !« je dejala na koncu.

»Boste o tem pisali, Alma ?« me je zanimalo.

.....

»Ne... Ne znam pisati o tem. Mislim, da znam pisati le potopise. Pa še te potem težko objavim... Stara sem štirideset let, prepotovala sem pol sveta, pa še vedno čakam na svoj trenutek...« je vdano razširila roke in se žalostno zasmejala.

Prijel sem njeno roko in jo nežno stisnil. Pomislil sem, koliko poguma je bilo potrebno, da je ženska sama potovala v kraje, kamor si še veliko moških ni upalo. Kjer nikoli nisi vedel, kaj te čaka v naslednjem trenutku.

»Pišite vi, France ! Ja, vi pišite o teh najinih dneh v Trstu !« je kar zažarela.

»Jaz ?«

»Ja ! Vi ! Prepričana sem, da boste te dogodke znali prav lepo obeležiti ! Pišite, France, pišite !« mi je dejala zelo prepričljivo in z veliko topline v glasu.

.....

IZGUBLJENI V RAJU

Na vhodnih vratih se je oplesk že dolga leta čisto počasi svaljkasto luščil. Videti je bil kot star, cefrajoč se zemljevid neke neznane dežele, ki je po koščkih počasi, a nezadržno razpadala. Ko je Mileva nekaj trenutkov gledala v to nenaravno fresko, ni mislila na oplesk in barvo, ki se je odpadala v koščkih. Mrzlično je razmišljala le o tem, kam naj skrrije trideset evrov, ki jih je z muko zaslužila tisti dan na parkirišču blizu železniške postaje. Moški, ki ji je plačal teh nekaj evrov, je bil star, zguban, skorajda uvel. Čeprav je bil močno nadišavljen, je Mileva na njem bolj kot parfum zaznavala druge vonje. Vonje, ki so bili dosti močnejši. Skorajda vsiljivi. Najbolj močan je bil vonj po sesirjenem mleku, ki se je mešal z vonjem po gnilih starih kostanjih.

Poleg vonja, ki ga je še vedno zaznavala, je Milevi v ušesih še vedno odzvanjal njegov starčevsko zaripel glas. Kot da bi poslušala oddaljen in zamolkel zvok lomljenja tanke stare pločevine.

»Amore mio, amore mio !« je hropel medtem, ko se je ona sklanjala nad njegovo mednožje.

Potem, ko je za silo končal in se hlastajoč za zrakom naslonil globoko nazaj v svojem sedežu, si je še vedno rahlo stokajoč v hipu potegnil hlače na boke in ji v naročje vrgel pomečkanih trideset evrov.

»Izgini zdaj !« je še bevsknil z od razburjena skrhanim glasom.

»Dogovorila sva se za petdeset !« je takoj ugovarjala Mileva.

»Zgini kurba, da ti ne poberem še tega in da ne pokličem karabinjerjev !« je zasikal in pokazal na karabinjerski avto, ki je prav v tistem trenutku pripeljal na rob parkirišča.

Milevi je od okusa postane sperme postalo slabo, a stisnila je zobe in molče pobrala evre ter stopila iz avta.

»Prasec stari zafukani !« mu je zabrusila, še preden je zaloputnila vrata. A je ni slišal. Še preden je dodobra izstopila, je že pritisnil na plin in odpeljal.

Mileva je spet pomislila, da mora denar nujno skriti. Če nihče drug, bosta v njo silila Mehmed in Suad.

»Pfuj !« je Mileva prhnila ob misli na Maročana Mehmeda in Turka Suada. Sovražila je oba. Ne le, da sta si jo velikokrat privoščila na silo kar sredi noči in vsem na očeh. To bila lahko še nekako požrla. A največkrat, če denarja, ki ga je prislužila ni skrila, sta jo pred vsemi slekla do golega in jo preiskala. Karkoli sta našla, četudi le borih deset centov, sta ji pobrala.

»Alah ti bo povrnil !« sta se ob tem zlobno režala.

Sovražila je oba. Še ko je bila v Srbiji, v Beogradu, je te vrste ljudi zasovražila. Ves čas so imeli na ustih Alaha, a kar so počeli, je bilo daleč stran od tistega, kar so govorili. Še vedno je bil pri njej svež spomin na Kasima, bosanskega muslimana, ki jo je imel sredi Beograda teden dni zaprto v nekem smrdljivem stanovanju. Vsak dan je v tisto stanovanje pripeljal najmanj petnajst moških. Včasih enega po enega, večkrat pa tudi po dva ali tri skupaj.

»Dobra si ti, Mileva !« je zadovoljno brundal, ko je prešteval denar, ki mu ga je s svojim telesom prislužila ona. Če ga je prosila za hrano, jo je največkrat pretepel. A pretepal jo je tako, da ni imela ne modric, niti ni krvavela. Kasim je to obvladal. Obvladal do potankosti. Govoril je, da se je tega naučil med vojno v Bosni, ko je varoval zajete Srbe. Kasimu ji je uspelo ubežati šele nekega zgodnjega jutra, ko je splezala preko treh balkonov do dvorišča pod blokom, kjer jo je imel zaprto. Kasneje je slišala, da jo je iskal po celim Beogradu, po vseh mogočih luknjah in skrivališčih in vsem na dolgo in široko razlagal, kako jo bo zaklal kot jagnje.

Pomislila je, da bi denar skrila kar v kopalnici, v kotliček za vodo nad straniščem, a je to misel zavrgla takoj, ko se je spomnila, da kotliček večkrat ne dela in da po njem potem šarijo vsi. Ko je stopila na prvo stopnico v stopnišču, se je Mileva spomnila na klet. Vrnila se je v predprostor in se od tam spustila v klet. Borna luč, ki je bolj brlela, kot pa sijala, je le za silo osvetlila ozek hodnik, ki je vodil do posameznih kleti. Na steni je opazila loputo za zračnik in jo z nekaj napora odprla. V malo polovinilasto vrečico je zavila tri bankovce po deset evrov in zvitek skrbno zatlačila v odprtino. Potem je loputo previdno vrnila nazaj na svoje mesto. Že se je obrnila, da bi zapustila klet, ko je iz notranjosti hodnika zaslišala pritajene glasove.

»Še ! Hočem še ! Daj ! Še !« je moledoval ženski glas.

»Konec ! Dosti ! Greva !« je ženski odgovarjal pritajeni moški glas.

Mileva je prepoznala ta glas. Bil je Antonio, mladi Sicilijanec, ki je v njihovo stanovanje prišel šele pred dobrima dvema tednoma. Pripeljal ga je Lu Wang, potem ko ga je Sicilijanec obral pri kartah. Da je Sicilijanec Anotnio vrnil del denarja Lu Wangu, mu je ta moral obljubiti prenočišče. Vsaj za eno noč. A ta noč se je raztegnila in Antonio je ostal, kot da bi z njimi živel že od nekdaj.

»Mali moj, ne ! Daj ! Še me daj ! Vsaj enkrat me še daj !« je z jokajočim glasom prosila ženska.

Antonio ji ni odgovoril. Potem, ko se je Mileva potegnila v majhen prehod med kletmi, je smuknil le ped stran od nje ven na stopnišče.

»Mama mia, mama mia ! Mali, vrni se !« je za njim klicala ženska.

Mileva je v poltemi zagledala sosedo, ki je živela v pritličju. Imela je kakšnih šestdeset let in je živela sama z dvema mačkama. Mileva je še nikoli ni videla, da bi s komerkoli govorila, zato je bila nad prizorom močno začudena. Ni ji bilo jasno, kdo je bil pri tem dogodku pobudnik. Ona ali Antonio ? Verjetno ona, je zaključila Mileva, ko se je spomnila, da je videla Antonia, kako v nekem baru ljubimka z lepim mladim dekletom. Anotnio je bil lep fant, temne polti in temnih las ter žarečih oči.

Soseda je šla mimo nje, ne da bi jo opazila. Bila je ogrnjena le v kopalni plašč. Mileva je pomislila, da je pod plaščem verjetno gola.

»Pa kaj...« je pomislila, »Tudi ona ima pravico do svojih užitkov.«

Ko so drobcajoči sosedini koraki povsem potihnili, se je nazaj v pritličje povzpela tudi Mileva.

»Kaj pa ti tam spodaj ?« jo je prestregel Marjanov glas.

»Kaj ? Nič ! Šla sem pogledat, če je mogoče odprta kakšna klet ! In če je kje kaj takšnega, kar bi se dalo prodati !« se je hitro znašla.

»Si danes kaj zaslužila ?« je vprašal.

Molče je odkimala.

»Tudi jaz nisem imel ravno sreče ! Celu dopoldne sem iskal kakšno delo, pa nič. Prehladno je in zunaj skoraj nihče ne dela. Potem sem se postavil pred trgovino PAM, kjer je ljudi kot dreka in postavil škatlo, pa nič ! V celem dnevu so mi dali cel evro in pol. Tako sem nazadnje lahko kupil le tale kruh !« je rekel in dvignil vrečico, v kateri je bila štruca najcenejšega kruha.

»No, vsaj to ! Jaz sem cel dan zmrzovala okrog štacijona, pa nič ! Ja, prehladno je ! Ljudje so raje doma, na toplem !« mu je prikimala Mileva.

»Sta bili skupaj z Zairo ?« je vprašal Marjan.

Spet je le odkimala.

Marjan je bil doma nekje s Krasa in stanovanje v katerem so bivali, je bilo stanovanje njegove tete, ki je živela v domu za ostarele. Marjan je bil v stanovanju najprej sam. Potem

se mu je pridružila Zaira, Albanka s Kosova, za njo Kitajec Lu Wang, pa Turek Suad, potem je prišla Mileva in za Milevo še Maročan Mehmed. Zadnji je bil Antonio, ki je zatrjeval, da je iz Sicilije pobegnil pred maščevanjem mafije. Omerta, je dejal in o tem ni hotel govoriti z nikomer.

Ko sta skupaj stopila v stanovanje, je iz njega namesto toplote zavel hlad. Hlad, prepojen z vlago in plesnobo. In z vonjem po alkoholu. V kuhinji so za mizo sedeli Mehmed, Suad in Lu Wang. Pred njimi je stala steklenica čistega alkohola, ki so ga mešali s čajem. Čaj so si kuhali iz vrečic za čaj, ki jih je Lu Wang nabiral po smetnjakih okoliških lokalov.

»Dve rabljeni vrečici sta isto kot ena nerabljenjena !« se je hvalil.

Mileva je pomislila, kako čudna je ta njihova družčina. In kako različni so si. Po veri, po jeziku, ki so ga govorili, po značajih in navadah. Edina skupna stvar, ki jih je družila, je bila beda. In misel na to, kako preživeti tisti dan. Na jutri ni mislil nihče več.

»Kaj je kuzla ! Si prinesla kaj šoldov ?« se je nanjo pijano zadržal Suad, a mu Mileva ni odgovorila.

Šla je mimo njih v nekdanjo dnevno sobo, v kateri so bile zdaj le žimnice in manjša klubska mizica. Omarica, na kateri je bila nekoč televizija, je zdaj samevala, nabasana s praznimi pločevinkami piva, ki so obupno zaudarjale. Marjan je televizijo prodal prejšnjo zimo za petindvajset evrov, da so lahko plačali mesečni račun za elektriko. Šla je naprej, v stranišče in se zaklenila, čeprav je bila ključavnica že zdavnaj razbita, potem ko je Mehmed neke noči na vsak način hotel priti do Zaire. Enostavno je z udarcem z nogo razbil ključavnico in odprl vrata. Kaj se je v stranišču dogajalo potem, Mileva ni vedela in niti ni želela vedeti. Sedla je na straniščno školjko brez pokrova in nekaj trenutkov sedela brez misli. Potem je sunkovito stresla glavo.

»Če mi uspe, tako kot danes, teden dni zapored zaslužiti trideset ali več evrov, potem bi se lahko vrnila domov. Domov v Apatin. Na Ribarsku ulico zraven Donave. Zraven velikega sadovnjaka. In hleva, v katerem vedno krulijo vsaj tri svinje. In kjer je dvorišče vedno polno piščancev in kokoši. Kjer iz kuhinje vedno diši. Po pečenem kruhu, po fiš paprikašu, po svinjski pečenki, po džuveču !« je mrmrala sama zase.

V tistem trenutku so se vrata s pokom odprla in pred vrati je stal Mehmed, ki se je režal s svojimi škrbastimi usti.

»Kje imaš denar, prasica ? Kam si ga skrila ?« je renčal.

»Nobenega denarja nimam !« je siknila in poskusila zapreti vrata, a je Mehmed ročno mednje postavil nogo.

»A zdaj ščiješ in serješ kar z gatami na riti ?« se je režal še naprej.

»Pusti me pri miru ! Slabo mi je in ne počutim se dobro !« ga je rotila.

»Kdo pa se tu počuti dobro ?«

»Daj ji mir, Mehmed ! Cel dan je zmrzovala za prazen nič. Pusti jo !« se je vmešal Marjan.

»Oho ! Naše kuzle imajo zdaj že kar svojega zaščitnika ! Badigarda !«

»Ne seri, Mehmed ! Če ne, boš letel skozi balkon in ne le čez vrata !« je dejal ostro Marjan. Bil je za glavo večji od Mehmeda in tudi plečat. Mehmed se je le zaničljivo nasmehnil in opotekaje se odkorakal nazaj v kuhinjo.

»Si v redu ?« jo je vprašal Marjan.

Mileva je prikimala in počasi zaprla vrata. Priprla je oči in se spet predala sanjarjenju.

»Za vlak rabim kakšnih dvajset, trideset evrov. Za hrano pet. Za dvajset evrov si bom pri Kitajcih nakupila daril za mamo in očeta. Za brata. Njemu lahko za mali denar kupim lepo ribiško palico. In potem na pot. Najprej do Ljubljane. Tam bom počakala na nočni vlak za

Beograd. Karto lahko kupim le do Zagreba ali mogoče še za kakšno postajo dlje. Potem v Vinkovcih izstopim in počakam na jutranji vlak za Sombor. Iz Somborja do Apatina je le slabih dvajset kilometrov. Če ne bo kakšnega znanca, ki me bo zapeljal, bom šla pač peš. In potem bom vstopila v naše dvorišče. In nato po tistih treh stopnicah dol v kuhinjo. Notri bo mama za štedilnikom. Kot vedno. Oče bo sedel za mizo in bo zavzeto bral Politiko. Vesela me bosta. Bosta res ? Mileva, oko moje, hčerka, ki je šla v Beograd študirat. Študirat pravo. In ni naredila niti enega izpita. Mileva, ki je postala narkomanka in kurba. Ki se je najprej kurbala po hotelskih sobah, potem po stanovanjih, nazadnje pa po parkih in kletih. Samo da je bilo za večerni špric. Ona, up družine, ona, ki nekoč nekaj bo.« je mrmrala sama zase.

»Mileva ? Si v redu ?« je od zunaj zaslišala Zairin glas.

»Ja, v redu sem. Samo malo.«

»Saj je v redu. Samo sprašujem. Ti kar v miru, mala !« je odvrnila Zaira.

Spet je zamižala. Pred očmi so se ji odvili prizori, ko je v Centru za rehabilitacijo v Novem Beogradu nekako prišla v program za odvajanje od drog. Teden dni peklenjskih muk, ko je bruhala, driskala in ni mogla ne jesti, ne piti, ne spati. Le blodila je in vpila ter kričala nesmiselne stavke. Klicala je mamo, boga, hudiča, videla je in angele in pošasti, klicala je Perico, svojega prvega fanta, ki mu je poklonila svojo nedolžnost, klicala je Neno, svojo najboljšo prijateljico iz gimnazije, ki je živela in študirala nekje v Londonu, klicala je njihovega psa Luksa, mačko Mimi, klicala je golobe, ki so gnezdili na njihovem domačem podstrešju. In potem je končno le prišel dan, ko ji je uspelo mirno zaspati. Spala je skoraj dva dni skupaj in se zbudila lačna kot volk. Toliko, kot je pojedla tistega dne, verjetno prej ni pojedla v mesecu dni. Njen zdravnik in terapevt sta ji predlagala, da se vključi v metadonski program. A je odklonila. Slišala je že za ta metadon. To je isto sranje, kot droga sama, bilo bi tako, kot da bi se spet špikala, jima je dejala. Hotela je ostati brez vsega. Čista, kot so govorili. In ji je uspelo. Po letu in pol se še ni dotaknila droge. Ni se zbadala z iglo, niti ni hotela kaditi. Le dva ali trikrat se je napila slabega vina. Za božič in za silvestrovo. In za njen rojstni dan.

»Ja, vrnila se bom domov. Domov na Ribarsku ! O mama, kako te pogrešam ! In tudi tebe, oče ! In Mile, bratec mili !« je mrmrala in si brisala solze, ki so pritekale kar same od sebe.

»Spizdi ven, kuzla pofukana ! Scat moram ! Če ne zgineš, bom kar tebe poscal, prasica !« je zaslišala Suada, ki se je drl pred vrati.

Vstala je in odprla vrata. Zrinila se je mimo Suada, ki se ni odmaknil niti za ped. V dnevni sobi je na eni od žimnic čepela Zaira. Pred seboj je imela dve vrečici. V eni je bil krompir, ki ga je lupila, v drugo pa je spravljala olupke.

»Boš jedla z menoj ? Kuhan krompir ! Marjan pravi, da bo dal še malo kruha in... Nekaj bo, a ne ?« se je bridko nasmehnila in vdano skomignila z rameni.

»Bom, seveda bom. Cel dan nisem imela niti grižljaja v ustih ! Pa tako svinjsko hladno je bilo. In še ta burja, ki te zmrazi do kosti. Ko pri nas dol ob Donavi zapiha Košava, je hudo, zares hudo. A tisto ni nič v primerjavi s to prekleto burjo. Tudi če si zavit kot prekleta egipčanska mumija, ta burja najde pot in ti pride pod kožo !« je govorila in tudi sama sedla na žimnico.

»Si imela kaj sreče ? Kakšno nobel stranko ?« jo je pomenljivo pogledala Zaira.

»Ne... Eden je nekaj spraševal, potem pa je spizdil, ko sem omenila pet desetakov. Pa ti ?«

Zaira je odkimala.

»Eden je rekel, da pride jutri. Drugi bi, a pri sebi ni imel denarja. Rekel je, da mi bo plačal jutri. Jaz pa sem mu rekla, da bo tudi kavsaj jutri. No money, no funny, a ne sekica ?« se je smehljala Zaira.

Mileva je pomislila na Zairo. Bila je stara skoraj štirideset let. Nekoč je imela družino. Veliko družino. Moža Nehata, dva sinova, dve hčerki in majhen skromen dom v Prizrenu. Potem je Nehat odšel delat v Italijo, v Torino. Imel je dobro delo. Pri Torinskem komunalnem podjetju je čistil greznice. Ker tega dela nihče ni hotel, je bila zato tudi plača toliko večja. Potem je Nehat k sebi poklical tudi Zairo in otroke. Nehat jim je našel lepo malo dvosobno stanovanje. Kupil je še star Volkswagnov kombi. Pol leta so tako živeli v Torinu in Zaira je bila neizmerno srečna. Nič jim ni manjkalo. V trgovino je lahko šla kadar je hotela in tudi kupila je lahko vse, kar so potrebovali. Potem je nekega dne Nehat otrokom oznanil, da jih bosta odpeljala v Gardaland. In res so šli. Vozili so se po velikih avtocestah in Nehat ter otroci so uživali. Njej, Zairi, pa nekaj ni dalo miru. Ves čas je bila napeta. Zdelo se ji je, da nekaj visi v zraku. Nekaj zloveščega. Kakšnih trideset kilometrov pred odcepom za jezero Garda, je na kombiju kar naenkrat razneslo prednjo levo gumo. Kombi je začelo zanašati po vsem vozišču. Zadeli so ob ograjo, se prevrnili in drseli, a ko so se že skoraj ustavili, se je vanje zaletel velik vlačilec, ki je vozil za njimi. Preživela je Zaira. Tri tedne je bila v komi, a se je nazadnje le pobrala. Ko je izvedela, da so vsi mrtvi, Nehat, oba fanta in obe dekleti, je padla v depresijo. V nekem zakotnem snatoriju pri Torinu je čepeča po kotih preždela celih šest mesecev. Potem pa so ji lepega dne povedali, da nima več zavarovanja in da mora bolnišnico še tisto uro zapustiti. Ko je odhajala, je imela pri sebi petdeset evrov. Tistih petdeset, ki jih je imela še ob nesreči. Preden so se odpravili na pot, jih je spravila v mali žepek farmeric, prepričana, da bo z njimi otrokom v Gardalandu kupila spominke. Potem pa ni bilo ne spominkov, ne otrok. Nekaj dni se je potikala po Torinu, a ker tam ni poznala nikogar, se je hotela vrniti domov, na Kosovo. Z vlakom se je odpeljala proti Trstu. Nekje je enkrat slišala, da od tam vozijo ladje v Albanijo, v Drač. Od tam bi lahko potem najhitreje prišla na Kosovo. To je vedela. A ni vedela, da so italijanski sprevodniki na vlakih tako strogi. Šestkrat so jo vrgli z vlaka, ko je bila brez karte, preden ji je končno le uspelo priti v Trst. Tri dni in tri noči je preždela po različnih čakalnicah. Nekajkrat na dan je šla tudi pred carinski terminal in oprezala za tovornjaki, ki so imeli albanske oznake. Ni jih bilo veliko. A če si je vseeno le upala koga vprašati, če jo vzame s seboj v Albanijo, so se ji le režali. Po neka dneh ji je eden od voznikov pomahal z desetimi evri in pokazal na posteljo, ki je bila v kabini za njegovim vozniškim sedežem. Zaira je nekaj trenutkov pomišljala, potem pa se je povzpela na tovornjak, legla na posteljo in zaprla oči. Po desetih minutah je bila spet na parkirišču. V pesti je stiskala pomečkan bankovec za deset evrov in jokala. Že naslednji dan se je sama ponujala voznikom iz cele Vzhodne Evrope. Trideset, petindvajset, dvajset, petnajst evrov se je pogajala iz dneva v dan z grobimi šoferji. Ko ji je šlo najhuje, je pristala tudi na pet evrov. Bilo je za kruh in malo salame in mleko. Po skoraj mesecu dni življenja na postaji je srečala Marjana. Odpeljal jo je v stanovanje in Zaira je ostala. Bilo ji je, kot da se vsak dan vrača nekam, kjer bi lahko bila celo doma. A vedela je, da to ni dom. Dom je tam, kjer si rad, kjer si srečen. Ona pa ni bila srečna. Otopela je le sledila ritmu, ki je narekoval le en refren. Preživi ta dan.

»Evo, to je za vaju !« je Milevo v njenih mislih zmotil Marjan in prednjo položil več kot pol štruce kruha, » Oni modeli tam itaq ne bodo jedli. Če ne bodo oslepeli, ko se nacejajo s čistim alkoholom, bodo pa padli v nezavest. Do jutri popoldan so dobri. Kar mirno, punce !«

V sobo je stopil Antonio. Postal je in se zazrl v Milevo.

»Kako kaj posel ?« je dejal kot v tri dni.

Zaira je le skomignila z rameni.

»Oh, Robert Redford se je sicer napovedal za danes, a ga potem ni bilo, ker je moral na kosilo z ameriškim predsednikom. Jebi ga !« se je žalostno nasmehnila Mileva.

»Kaj si iskala spodaj ?« jo je vprašal, ko je Zaira odšla v kuhinjo, da na štedilnik pristavi krompir.

Mileva ga je le gledala.

»Če komu samo črhneš, te fentam !« je siknil.

»Ti stara plačuje ?« se Mileva ni dala.

Zazrl se ji je strmo v oči.

»In kaj če mi plačuje ? A tebi ne plačujejo ?«

Mileva je molčala.

»Stara pravi, da če jo bom kaval, da me bo vzela k sebi. In mi dala tudi hrano in obleko. Kaj je slabega pri tem. Bolje, kot da kradem po garderobah ali po trgovinah. Če me dobijo in naženejo domov, na Sicilijo, sem mrtev !«

Mileva je le kimala.

»Imaš na Siciliji koga ? Ženo ? Dekle ? Starše ? Brate ali sestre ?«

»Vse imam in nič več nič nimam. Tistega, kar je bilo, ne bo nikdar več, deklica ! Tam sem imel dekle, Ano Marijo. Zdaj bi morala biti že srečno poročena mož in žena. Upam, da se bo namesto mene z njo poročil moj mlajši brat Massimo. Tam je še mati. Očeta so ubili, ko sem imel deset let. Počili so ga pred vrati, ko se je vračal z dela. A tako je to pri nas na Siciliji. Danes si, jutri te že ni več. Sploh če se spetljaš z njimi, z mafijo. Začne se povsem nedolžno. Z rezanjem gum na avtih ljudi, ki mafiji nasprotujejo. Z mazanjem njihovih vrat s kravjim govnom. Kasneje pride na vrsto fizično obračunavanje. Gre nas par fantov in pretepemo lastnika velike parkirne hiše v Palermu. Mu polomimo par reber in basta. Potem ve, da mora spet plačevati. Tako gre to. Potem rineš globlje in globlje. Dokler nisi do vratu v dreku. Dokler te ne počijo ali zakoljejo. Jaz sem imel srečo, da me je eden od prijateljev opozoril, da sem na spisku za odstrel. Čez noč sem izginil. Živa duša ne ve kje sem. Ne domači, ne Ana Marija, nihče.« je končal svojo pripoved.

»Kaj najbolj pogrešaš ? Ano Marijo ?«

Odkimal je.

»Najbolj pogrešam naš vrt s pomarančevci. Vonj pomarančevcev, ki me je zbuja vse življenje. Ko bom umrl, želim imeti na svojem grobu pomarančevca !« se je nasmehnil.

Mileva je prikimala.

»Za tisti fuk spodaj v kleti mi je stara dala petdeset evrov. Če boš tiho, ti dam jutri pet evrov ! Pošteno ?« je dejal po nekaj trenutkih tišine.

Mileva ga je presenečeno pogledala. Razen Marjana v stanovanju ni bilo moškega, ki bi bil kdaj prijazen do nje, ki bi ji kdaj kaj dal. Še Lu Wang je bil po svoje zloben. Če je že ni pretepal ali nadlegoval, pa je zato ves čas o njej šepetal Mehmedu in Suadu. Večkrat ga je videla, kako je po parkiriščih oprezal za njo. Bil je tih, a zahrbtn in hinavski. Kitajci, s katerimi je prišel, so ga izgnali iz skupnosti, ker je menda nadlegoval male deklice. To ji je povedala Kitajka, ki je občasno tudi sama hodila na parkirišča. Zanj je med vozniki tovornjakov vedno vladalo veliko zanimanje in je lahko postavila tudi višje tarife. Tudi do sto evrov.

»Eksotika se pač plača posebej, jebi ga !« je takrat pomislila Mileva.

»Bi šla z menoj v Slovenijo ?« je Milevo presenetilo njegovo nenadno vprašanje.

»Kam ? V Slovenijo ? Kaj boš pa tam ?« se je začudila.

»Znanec mi je dejal, da bi lahko v Kranjski gori, ali kako se že reče... Da bi tam lahko dobil delo kuharja v Italijanski restavraciji.« je z velikim navdušenjem v glasu povedal Antonio.

»Ti ? Pa saj ne znaš kuhati !« se je zasmejala.

»Kdo to pravi ? Misliš, da bom kuhal v tisti štali tam ? In to tistim bedastim kretenom ? Njim še strupa ne bi namešal !« se je smejal tudi on.

»Res znaš kuhati ?«

»Znam. Najbolje znam z ribami. No, tudi z mesom. Veš, pri nas, na Siciliji, je malce drugačna kuhinja kot tu, na severu. Ne kuhamo in ne jemo toliko testenin, kot tu. Jemo pa ogromno zelenjave in seveda meso. O, marsikaj znam scoprati, veš !«

»Te bom držala za besedo !«

Vrnila se je Zaira in sedla zraven Mileve.

»In ti ? Si imela srečen dan ?« se je obrnil k njej Antonio.

»Srečen ? Seveda ! A ne vidiš, da sem preživela ?!« se je zasmejala Zaira.

»Ima kdo kakšno cigareto ?« je vprašala Mileva.

Antonio je iz žepa potegnil zavojček in ji ponudil. Mileva je vzela dve cigareti in eno vtaknila v usta Zairi. Ko jima je Antonio cigareti prižgal, je k njim prisedel še Marjan.

»Čez dobrih deset minut bo krompir kuhan.« je povedala Zaira.

Marjan je prikimal in vzel cigareto, ki mu jo je ponudil Antonio.

»Drugi teden moramo zbrati petdeset evrov za elektriko, če ne nas bodo spet izklopili...« je dejal tiho Marjan.

Nihče ni rekel nič. Tega so bili vajeni. To se je dogajalo vsak mesec.

»Vsak mi mora do torka dati sedem evrov. Če ne da, veste kaj sledi... Zaira, ti...« je začel, a ga je Zaira prehitela.

»Vem, vem, dolgujem ti še za prejšnji mesec. Te dni imam nekaj napeljano in do torka ti zasigurno dam petnajst evrov. Euro za obresti !«

Marjan se je nasmehnil. Zaira ga je močno spominjala na bivšo ženo. Na ženo, ki ga je zapustila zaradi mladeniča dvajsetih let. Po ločitvi z njim je s tistim fantom živela kakšne pol leta, potem pa jo je mladenič zapustil. Menda si je našel dekle svojih let. Marjan se je še pred ločitvijo, potem ko ju je našel gola na svoji postelji, odselil in nekaj časa živel pri prijatelju. A prijatelj je imel družino in Marjan mu ni hotel biti v breme. Pustil je službo, tistih nekaj borih stvari, ki jih je imel, je zložil v popotno torbo in se odpravil v Trst k teti. Teta je bila njegova edina še živeča sorodnica. Bolehna kot je bila, se ga je razveselila in kakšne pol leta sta živela mirno in oba zadovoljna, da imata drug drugega. Potem pa se je teti zdravje poslabšalo in morala je v bolnišnico. Ob odpustu so Marjanu povedali, da mora teta imeti celodnevno zdravniško oskrbo in da mora v dom. Tako je teta odšla, z njo tudi njena pokojnina, ostal pa je Marjan. Sam in brez prebite pare in brez dela. Nekaj časa je živel od zalog, ki sta jih skupaj pripravila še s teto, ko pa so te zaloge pošle, je Marjan začel iskati priložnostna dela. Čistil je okrog hiš, kosil travo, zbiral staro železo in baker, pomagal pri zidarskih delih in se nekako prebijal. Domov, gor na Kras, se ni vrnil nikdar več. Nekajkrat je čisto po naključju srečal tudi kakšnega znanca iz rojstnega kraja. Tako je izvedel, da ga bivša žena išče in da bi rada, da bi bila spet skupaj. Marjan na to ni imel odgovora. Zanj je bilo tisto poglavje njegovega življenja za vedno končano.

»Kaj se tukaj dogaja ? Imate zdaj že svoj parlament ?« je v sobo prirohnal Mehmed.

»Mirno, Mehmed !« je tiho dejal Marjan. Vedno mu je bilo žal, da je Mehmeda sploh spustil v stanovanje. Preden je k njim prišel Mehmed, je bil Suad povsem normalen, miren človek. A ko je prišel še Mehmed, sta se takoj naravnala na čisto svojo valovno dolžino in

začela na veliko maltretirati vse po vrsti. Največ seveda ženski, ki se nista mogli braniti. Lu Wang je hitro spoznal, da je najbolje, če se postavi na njuno stran in šele ko je prišel Antonio, se je spet vzpostavilo vsaj zasilno ravnovesje.

»Ti, prasica krivoverna ! Ugasni tisto žlobodro tam v kuhinji. Smrdi vse dol do Jeruzalema ! Alo, zmigaj svojo koščeno, krivoverno in smrdečo rit !« se je Mehmed zadrl na Zairo.

»Nikamor ne bo šla ! Tisto na štedilniku je moj krompir in če ti ni všeč, tam so vrata in zunaj je obilo svežega zraka. Izvoli in se ga nadihaj ! Zaira kuha krompir zame !« je spet posegel vmes Marjan, Antonio pa je vstal in stopil par korakov proti Mehmedu. Ta se je za korak umaknil in se bedasto zarežal.

»A da je tvoj krompir ? No, ja... Pa hitro ga požrite ! In, dober tek, s to svinjsko krmo!« je rekel in se vrnil v kuhinjo. Še preden je dobro zaprl vrata za seboj, se je iz kuhinje že zaslišal huronski smeh.

»Nocoj že ne bo miru ... Nacedili se bodo te patoke in podivjali ! Še vedno so !« je pripomnila Mileva.

Tačas je v kuhinji Lu Wang pripravil nov lonec čaja in v njega zлил še nekaj malega 70% alkohola.

»Veš kaj Wang ? Ti boš šel enkrat z menoj v Maroko in naš krajevni hodža te po posvetil v našo vero. Postal boš musliman. Pravi vernik boš postal ! Spoznal boš, da je Alah edini bog in Mohamed edini pravi prerok ! Postal boš prvi Kitajec musliman !« je z jezikom, ki se je od popite pijače že močno zapletal, mrmraje razlagal Mohamed.

»Tudi na Kitajskem imamo muslimane ! Veliko muslimanov ! Na tisoče muslimanov !« je previdno ugovarjal Lu Wang.

»Tam že ne morete imeti pravih muslimanov. Pravi musliman gre vsaj enkrat v življenje v Meko ! In kako bo potem Kitajec šel na romanje ? Iz Kitajske v Meko ? Nemogoče !« je napletal Mehmed.

»Jaz tudi še nisem bil v Meki, pa sem vseeno dober musliman !« je Mehmedu ugovarjal tudi Suad.

»Turčin, tiho bodi in bodi vesel, da te Alah ne kaznuje za vsa tvoja krivoverstva !« je zagrozil Mehmed.

»Jaz ? Krivoverec ? Le zakaj ?«

»Ker se neprestano nacejaš z alkoholom ! In videl sem te, kako se bašeš s svinjino !«

»Jaz se nacejam ? Kaj pa ti ? Si sploh kakšen dan trezen ?«

»Jaz pijem, da si olajšam dušo in da sem potem lahko bliže Alahu ! In vsak dan tudi goreče molim !« se je pridušal Mehmed.

»Mar jaz ne molim ? In svinjino tudi ješ, Mehmed ! Kar spomni se, kako si se zadnjič nažrl tistih klobas, ki jih je prinesel Wang !« je Mehmedu očital Suad.

»Ko pa sem bil pijan in nisem vedel, kaj jem ! Saj drugo jutro sem vse skozljal !«

»Mehmed ! Ti lažeš kot pijana kamela ! Lažeš, da kar smrdi ! S prstom kažeš na druge, a si sam še desetkrat slabši, kot pa tisti, ki jih obtožuješ !«

»Molči, Turek neverni ! Prodal bi lastno mater, da bi prišel do kozarca pijače !« je renčal Mehmed.

Turek je zares utihnil, si nalil še skodelico čaja in vanj dodal še za prst brezbarvnega alkohola.

»Suad ! Si kdaj ubil kakšnega nevernika ? Si storil takšno dobro delo za našo vero, za Alaha ?« je počasi zlogoval Mehmed in se srepeče zazrl v Suada.

Ta ga je le gledal in molčal.

»Jaz sem jih ubil šest. Šest nevernikov, ki so se spravili nad našo vero, ki so hoteli poteptati sveto Alahovo ime ! Bilo je v Gazi, kjer sem živel leto dni. Preden sem prišel sem . Tisto je bil pravi boj in ne le širokoustno leporečenje ! Mlatenje prazne slame ! Vsak dan smo šli v akcijo, veš Suad. Postavljali smo jim zasede in jim nismo dali niti sekunde miru. Na vsakem koraku je na nevernike prežal kdo od nas. Borci, veliki borci, ki jih je ali še bo, Alah vzel k sebi ! Ženske, ki so pogumno sledile svojim možem ! In otroci, ki so jim bili očetje zgled ! Zgled, kako za Alaha narediti zares dobro delo ! To, Suad, to je vera ! Ne pa le klečanje in mrmranje Korana !«

Suad je pomislil, da pri njem doma, v Turškem Sideju, takšnih zapletov niso poznali. Tam so bili muslimani vsi. Celo nekaj Grkov, ki je še živelo v mestu, je sprejelo muslimansko vero. Suad ni v Trst pribežal tako, kot Mehmed. Suad je v Trst prišel z voznikom tovornjaka, potem ko mu je znanec pripovedoval, kakšne velike možnosti so v tem pristaniškem mestu na severu Jadrana. Doma je pustil nosečo ženo in malo hiško le pol streljaja stran od čudovite obale Antalijskega morja. Ko je odhajal, je ženi obljubil, da se vrne čez leto dni in da bo ta čas v Trstu zaslužil dovolj, da si bosta lahko zgradila novo hiško. Hiško z dvema nadstropjema. Zanju in za otroka. In za vse otroke, ki jih bosta še imela. Zdaj pa je sedel pijan v smrdljivi kuhinji, v žepu je imel evro in dvaindvajset centov, nasproti njemu pa je sedel zmešan musliman, ki bi v pijanosti pobil vse, kar ne moli k Alahu.

»No, Turek ? Koliko si jih ubil ? Povej, reva !?« je še vedno silil Mehmed.

»Nič. Nikogar nisem ubil in ga tudi ne bom ! Ubijanje je greh, pravi Koran in tudi prerok Mohamed pravi tako !« mu je odgovoril tiho.

»Če ubijaš za pravo stvar, za vero, za Alaha, potem to ni greh ! To je častno dejanje ! In če to storiš, boš zagotovo prišel k njemu, k Alahu. Naravnost v raj ! V raj, kjer ti bo dano vse. Izobilje, ki ga tu, na tej smrdljivem, nevernikov polnem svetu nikoli ne boš mogel imeti ! In v Alahovem rajju je za prave junake tudi žensk v izobilju ! Kakršnihkoli ! Belih, črnih, rumenih ! Suhih ali debelih ! Starih ali mladih ! Tudi devic, Suad ! « se je ob omembi devic široko zasmejal s svojim škrbastim nasmehom.

Medtem so v sobi Mileva, Zaira, Marijan in Antonio pojedli tistih nekaj krompirjev in si zraven lomili kruh, ki ga je prinesel Marijan. Ko so jedli, so molčali. Videti je bilo, kot da bi v sobi potekal nekakšen posvečen obred. Ko so končali, je Zaira pospravila papir, na katerem je bil kruh in lonec, v katerem je bil krompir. Medtem so drugi že legli vsak na svojo žimnico in se pokrili s skromnimi in razcapanimi odejami. Večina teh odej je prišla iz smetnjakov, po katerih so brskali vsi po vrsti. Ponavadi pozno zvečer, ko se je že zmračilo in še preden so smetnjake izpraznili.

»Ko boš končala, ugasni luč !« je rekel Marijan in Zaira je le prikimala. Vedela je, da bodo vsi že v nekaj minutah zaspali, utrujeni od celodnevnega zmrzovanja po ulicah Trsta in ne meneč se za hrup, ki je še vedno prihajal iz kuhinje. Zaira je pomislila, da je slišati le še Mehmeda in da se bo njihova zabava verjetno kmalu končala. Če ne zaradi drugega, zaradi alkohola, ki ga je vidno zmanjkovalo. Zaira je molila, da se potem Mehmed, pijan in nasilen, ne bi spet spravil nanjo. Ugasnila je luč in potem previdno, skoraj tipaje stopala do svoje žimnice. Njen prostor je bil prav ob oknu. Poleti je bilo to zelo prijetno, pozimi pa, ko je skozi špranje starih oken vlekla rezka burja, je bilo spanje v tem kotu sobe včasih prava muka. Zaira je imela dve odeji, eno ji je dal tudi Marijan, a tudi to ni veliko pomagalo. Vseeno je legla, se povsem zavila v prvo odejo in se potem pokrila še z drugo.

V kuhinji je direndaj ponehal. Bilo je, kot da bi nekdo utišal preglasen radio. Tudi Suadu je bilo počasi dovolj. V glavi mu je od popite pijače kar brenčalo in dovolj je imel tudi Mehmeda, ki ga ni in ni nehal žaliti. Govoril mu je, da Turki sploh niso muslimani, da so

pritepenci, strahopetci, izvržki, ki jih je Alah sprejel v svojo vero le zaradi njihove nekdanje slave, ko so v Alahovem imenu klali po Evropi. Suad je vstal in se opotekel proti sobi.

»Kam bežiš, neverni Turek ? Te je strah sedeti za isto mizo s pravim muslimanom? Kar ! Beži, beži, kot beži tvoj narod že stoletja ! In se uklanja in časti nevernike ! Izdajalec ! Alah ti bo sodil, ko pride tvoja ura, ne skrbi ! On vse vidi in vse ve !« je mrmral Mehmed, glava pa mu je pri tem kinkala le še ped nad mizo.

»Tudi ti pojdi in lezi. Bolje bo, če se malo naspiš !« je Mehmed slišal Lu Wang, ki se je sklanjal nanj.

»Kaj pa ti veš, pizda rumena, poševnooka ? Kaj ti veš ? Spizdi, da te ne vidim !« je še zmogel, potem pa je njegova glava trdo udarila ob mizo. Lu Wang je vedel, da je Mehmed izgubil zavest. Čisti alkohol na prazen želodec, je pomislil. To bi vrglo tudi slona. Prijel ga je pod pazduho in ga zvelkel s stola. Mehmedovo telo je mlahavo obviselo na Wangovih rokah. Počasi ga je vlekel proti sobi, tako da je imel njegovo telo v naročju, Mehmedova zadnjica in noge pa so drsale po umazanem podu kuhinje. Ko mu je uspelo namestiti Mehmeda na njegovo žimnico, se je Lu Wang vrnil v kuhinjo. Edini je spal v kuhinji. Ni imel žimnice in je nikoli niti ni hotel imeti. Spal je kar na tleh, kjer si je pogrnil manjšo odejico, z drugo, večjo, pa se je pokrnil. Pripravil si je tisto odejico na tleh, potem pa stopil do mize, sedel in si natočil čaja. Samo čaja. Lu Wang tudi drugače ni pil. Vsaj veliko ne. Včasih, da ni bil v posmeh Mehmedu in Suadu, je z njima popil kakšen kozarec, a se je največkrat le naredil, da pije, potem pa pijačo skrivaj zlil stran. Alkohola ni prenašal najbolje. Če je pil, je bruhal, bolela ga je glava in potem še vse telo. Sedel je v temi in počasi srkal mlačen čaj. Pomislil je na srečanje, ki ga je imel tistega dne. Že pred nekaj tedni je preko posrednika prosil šefa šefov Kitajske skupnosti za Trst, da mu dovoli, da se vrne mednje, v skupnost in da mu dajo kakršnokoli človeka vredno delo. Potem pa je tistega dne srečal Tan Čana.

»Dve slabi novici imam zate, Lu ! Prva je ta, da je veliki šef dokončno potrdil tvoje izobčenje iz naše skupnosti. S teboj poslej ne sme govoriti nihče od nas iz skupnosti. Niti ti ne sme na kakršenkoli način pomagati ! Zdaj si sam, Lu ! Druga novica pa je to, da je veliki šef v soglasju s šefi na Kitajskem preklical dovoljenje, da v Trst pridejo tudi tvoj brat in tvoji dve sestri. Zaradi tvojih napak so jih zavrnil in ostati morajo na Kitajskem ! Toliko, Lu... Vso srečo !« je dejal Tan Čan in se vrnil v svojo trgovinico.

Lu Wang je pomislil na svojega mlajšega brata in sestrici. Bil je prepričan, da so njegova rešitev, njegova sreča. Sanjal je, kako bo brat v Trstu začel s trgovanjem in on, Lu, mu bo skupaj s sestricama pomagal. In bi živeli srečno. Ne v izobilju. A vseeno lepo, mirno. Kot družina. Srečna družina.

»In zdaj bom lahko umrl kot stekel in garjav pes za kakšnim vogalom. Sam samcat ! Poginil od lakote, mraza ali kakšne bolezni. Nihče ne bo vedel zame...« je govoril sam sebi polglasno.

V bližnji cerkvi je odbilo polnoč in Lu Wang je vstal in stopil do štedilnika. Do konca je odprl vse štiri gumbe za plin in potem legel na svojo odejico. Niti pokrnil se ni. Le oči je zaprl in čakal.

Mileva je ravno sanjala, kako v domačem dvorišču skupaj z mamo na velikanske krlje režeta sočno in zrelo lubenico. Oče je stal na drugem koncu dvorišča in cepil trske za kurjenje pod kotlom, v katerem bodo zvečer kuhali fiš paprikaš. Brat Mile je stal ob dvoriščnih vratih in visoko v zrak dvigoval mrežo, v kateri je imel sveže ujete podusti in kline. Mile je imel čisto svoje prostore v mrtvih rokavih Donave in se nikoli ni vrnil brez ulova. Mileva je nasmejana obema klicala, naj prideta po lubenico.

Antonio se je v istem času, ko je Mileva sanjala o domu in zreli lubenici, nemiren prebudil in sedel na svoji žimnici. Odkar je pobegnil s Sicilije, še ni imel mirne noči. Neprestano se je prebujal po težkih, potnih sanjah. Ne sanjah. Blodnjah ! Z rokami si je pomel po obrazu in se zazrl skozi okno. Po slabi svetlobi je vedel, da je zunaj še vedno noč in da svetloba prihaja le od uličnih svetilk in le od spodaj, z ulice. Da je do jutra vsaj še nekaj ur. Iz žepa je potegnil cigareto in si jo vtaknil v usta. Medtem, ko je iskal vžigalnik, se mu je povsem iznenada pred očmi v temi izrisal obraz Ane Marije. Obraz Madone !

»Ana Marija ! Oprosti, ljuba !« je zašepetal v temo.

K cigareti je prislonil vžigalnik, gledal Ano Marijo v temi in prižgal. A še preden je cigareta zagorela, je sobo preplaval val slepeče svetlobe.

Gasilci, policisti in karabinjerji so stali na vhodu v stanovanje in gledali v zoglenelo notranjost. Vhodnih vrat v stanovanje ni bilo več, razcefrana so ležala na stopnicah, ki so vodila v zgornje nadstropje. Luknja v stanovanje je bila videti kot črno ožgan temačen lijak, ki ga je na fronti napravila bomba ali granata. Na stopnicah v naslednje nadstropje se je trlo stanovalcev bloka, ki jih je zbudila močna detonacija in tresenje sten. Mnogi so najprej s strahom pomislili, da gre za močan potres.

»Da ena sama plinska bomba lahko naredi takšno sranje ! Koliko jih je bilo v stanovanju ?« je karabinjer vprašal gasilca.

»Šest... Mogoče tudi več. Ne vemo še ... Če je bil kdo v kuhinji, ko je bruhnilo, bomo ostanke težko našli. No, kakšen delček, kakšno kost že...« je odvrnil gasilec in se vrnil v stanovanje.

»Vemo, kdo so bili ?« je karabinjer vprašal drugega karabinjerja, ki je le odkimal.

»Po do sedaj videnem, česar pa seveda ni veliko, gre verjetno za skupino klošarjev. Tudi priče, sosedi, pravijo tako. Nihče ne ve, koliko jih je zares živelo tu. Enostavno prihajali in odhajali so. Gre tudi za različne narodnosti teh ljudi. Menda je bil med njimi tudi Kitajec, pa Arabec ali nekaj takega.« je povedal.

»Boš ti napisal poročilo ? Če ga boš, bom jaz govoril z novinarji. Kot mrhovinarji že visijo na vhodu in čakajo na svojo kost za glodanje !« je rekel karabinjer in kolega potrepljal po rami. Ta je le prikimal in karabinjer se je počasi spustil po stopnicah proti vhodu. Prekrel je takšna nočna dežurstva, ko so ga sredi noči in sredi najslajšega dremeža v topli pisarni vrgli v mraz in hlad tržaških ulic. Na vhodu je opazil vsaj tri novinarje in dva fotografa.

»Počasi !« jim je zaklical, medtem ko je dal policistu na vratih znak, naj jih spusti v vežo.

Trieste Giorno Standard, 5.12. stran 8 – Črna kronika

V STANOVANJU NA ULICI SAN ELPIDIO OB EKSPLOZIJU PLINA UMRLO SEDEM LJUDI. PET MOŠKIH IN DVE ŽENSKI. JE ŠLO ZA NESREČEN SLUČAJ, SAMOMOR, ALI ZGOLJ ZA MAŠČEVANJE MED DRUŽINAMI KLOŠARJEV ?

V SPOKOJU SPRAVE

Gladina morja je bila gladka in bleščeča, mirno vodoravnost so sekali le občasni nizki naleti galebov. Ko je Adriana globoko vdahnila, je v nosnicah začutila nezmotljivi in rahlo žgečkljiv vonj po soli in po svežih, ponoči ulovljenih ribah. Pogled ji je počasi zdrsel po mandraču in obstal na njegovem skrajnem desnem robu. Pritisnila je na gumb in električni voziček je skorajda neslišno zapeljal do konca pomola.

»Tam... Točno tam je bilo! Spomnim se, kot da bi bilo včeraj, ne pa pred skoraj petinšestdesetimi leti!« je dejala tiho in stisnila roko vnukinji, ki je stala ob njenem vozičku.

Z drugo roko je kazala na privez na nasprotni strani.

»Barka se je imenovala Loredana...« je pristavila tiho.

Ana Marija je molčala.

»Toliko dolgih let ni videla teh krajev. Avstralija je lepa, a se s tržaškim morjem res ne more primerjati.« je pomislila in pogledala babico, ki je kot zamaknjena zrla v pristan.

»Skoraj nič se ni spremenilo... Čisto nič! Hiše so prav tam, kjer so takrat bile. Ja, prav takšne so. Samo barke... Več jih je, veliko več in zdaj so lepše, moderne... Takrat je pomenila barka z motorjem bogastvo. Celo bogastvo! V vseh Miljah si jih lahko preštel na prste ene roke! Večina ribičev je imela le manjše ali večje čolne. Takšne na vesla, veš.« je tiho govorila Adriana.

V daljavi je zatulila ladijska sirena in Adriana se je rahlo zdrznila.

»Ti je hladno?« je zaskrbelo Ano Marijo.

Adriana je stisnila njeno dlan in odkimala.

»Ne... Toplo mi je. Zelo toplo. Sploh pri srcu...«

»Pa bi se vseeno morale počasi vrniti, veš...«

»Počakaj še malo... Rada bi se spomnila. Spomnila vsega! Tako dolgo sem čakala na to!« je dejala s tresočim glasom.

Trg je bil ovešen s trobojnicami z rdečo zvezdo in povsod okoli nje so ljudje vzklikali parole, peli in plesali. Nekje v daljavi se je slišal odmev petja partizanskega zborja, ki je ob zvokih harmonike prepeval Hej brigade, otroci so mahali z malimi zastavicami, odrasli pa so visoko dvigovali napise TITO, Trst je naš, Tu je Slovenija, Roosevelt - Churchill - Tito - Stalin. Adriana je stala ob robu trga in nemo opazovala dogajanje.

»Pijani od trenutne slave...« je za seboj zaslišala tih, a odločen in trd glas.

Ob njej je stal njen brat. Njegov obraz ni dopuščal dvoma.

»Oh, ti si...« je dahnila.

»Naj se kar veselijo... Ne bodo se dolgo! Angleži in kralj Peter jim ne bodo pustili tega veselja, barbarom!« je zajedljivo zasikal in se obrnil.

»Franco...« je zaklicala za njim, a je v glasnem direndaju ni mogel več slišati, ko se je stopil med nerazpoznavno množico.

Pa tudi če bi jo slišal, se ne bi vrnil. Preveč ga je bolelo, ko je gledal, kako se po njegovem mestu šopirijo boljšeвики. Štirinajst dni pred tem se mu je po skrivnih poteh uspelo vrniti v Trst, potem ko so njegovo enoto v Loški dolini partizani skoraj popolnoma uničili. Večina njegovih domobranov je bilo mrtvih, ranjene so odpeljali v neznano, druga pa so strpali v železniške vagona, ki so odpeljali v noč. Nihče ni vedel, kaj jih čaka. Franco je nekje na pol poti med Ljubljano in Jesenicami skočil iz vagona in se dva dni skrival v nekem gozdičku. Potem se je po planinskih poteh, ki jih je poznal še izpred vojne, napotil čez Vršič in v Trento, od tam pa do prvih ameriških enot v Italiji. Imel je srečo. Partizanov na poti ni

srečal, zavezniške enote pa so bile zaposlene z drugimi problemi in jih domobranski ubežnik, ki je zase trdil, da je dezertar, ni pretirano zanimal. Nahranili so ga in ga dva dni imeli zaprtega v lopi ob vhodu v njihov tabor. Niso ga spraševali veliko. Ni bilo časa. Američani in Angleži so bili preveč zaposleni s pripravami na novo ofenzivo, katere smer je bila načrtovana proti Avstriji in Trstu. Nihče se ni ukvarjali s prebeglim vojakom. Ko je neke noči stražar pustil odprta vrata lope, potem ko mu je prinesel večerjo, je Franco pobegnil. Čez noč je bežal, čez dan se je skrival. Po treh dneh in dveh nočeh je potrkal na domača vrata nad Sv. Ivanom v Trstu.

Adriana je pogledala nazaj na trg in videla, da je na slavnostnem odru nov govornik.

»Nikoli več ne bomo razdruženi! Nikoli!« je zaklical govornik v partizanski uniformi in množica mu je burno pritrjevala.

Adirana je pogledala po valujoči in vzneseni množici in med ljudmi za hip opazila njegov obraz, ki se ji je smehljajal.

»Karlo! Karlo!« je zaklicala.

Njen glas se je pomešal z vzklikanjem množice in zdelo se ji je, da zaradi hrupa še sama sebe ne sliši. Nestrpno je s pogledom iskala njegov obraz med stotinami drugih.

»Pa kam je izginil...« je zacepetala.

»Mene iščeš?« je zaslišala njegov glas tik za seboj.

Obrnila se je in ga zagledala. Visok, nasmejan in zagorel. Njegov nasmeh je bil nalezljiv. Začutila je njegovo roko, ki jo je prijela za laket. Telo so ji spreleteli brezštevni mravljinici.

»Karlo...« je dahnila.

»Zvečer spet prideš, kaj ne?« ji je zašepetal.

A ni bilo slišati kot prošnja. Še kot vprašanje ne.

Gledala ga je v njegove modre oči in potem rahlo prikimala.

»Zdaj grem na sestanek. Moram...« je dejal tiho in pri tem prikimal, kot da je hotel podkrepiti svoje besede.

»Pazi nase...« je zašepetala in se rahlo naslonila na njegove rame.

Začutila je njegov vonj in ko ga je lačno vdihovala, si je zaželela, da bi bila sama, da bi ga lahko brez sramu objela in se stisnila k njemu.

»Zdaj je vse mimo, Adriana! Zmagali smo! Svobodni smo! Trst je naš, kaj ne vidiš?!« se je smehljajal in jo gledal naravnost v oči.

Kako je ljubila ta njegov nasmeh!

»Tovariš Karlo!« sta zaslišala rezek glas in Adriana se je ob tem zdrznila in vztrepetala.

A Karlo je zadržal njeno roko in jo še močneje stisnil.

Pred njima je stala Marina, oblečena v partizansko uniformo. Iz oči sta ji sevala jeza in gnev, in z zaničevanjem je ošinila Adriano. V rokah je držala veliko italijansko puško, ki je izgledala ob njeni mali postavi še bolj groteskno velika. Prevelika.

»Kaj je, Marina? Kaj je že čisto konec vojne, ali kaj?« se ji je nasmehnil Karlo.

»Ne norčuj se! Dokler ne uničimo Hitlerja in njegove hlapce, ni časa, da bi iz tega brili norce.

Adriana je začutila leden mraz, ko jo je Marina ob njenih besedah o Hitlerjevih hlapcih ošinila z zaničljivim pogledom.

»Brzdaj konje, Marina! Kaj torej hočeš? Razen, da bi mi rada brala levitve...« se ji je Karlo še vedno smehljajal.

»Zanemarjaš svoje dolžnosti, Karlo! Osebne stvari postavljaš pred stvari, ki jih od nas zahteva revolucija! Očitno si ob farškem gostolenju pozabil na sestanek!« je nadaljevala Marina z nespremenjenim tonom.

»Sestanek je šele čez deset minut in če bo ta čas konec vojne, tudi prav!« ji je odvrnil Karlo.

»Kako se lahko pred vsem svetom kažeš s to kurbo domobranksko?« je zasikala Marina, ko sta se vzpenjala po stopnicah stare palače, v kateri je bil eden od odborov mestne oblasti.

»Marina... Predaleč greš! Se zavedaš tega? Ta kurba, kot jo imenuješ ti, Adriana, bo kmalu moja žena!« ji je dejal z resnim glasom.

»Saj se samo šališ, kaj ne?« se je zaprepaščena zazrla v njega.

»Čeprav se rad šalim, tokrat mislim čisto resno. Adriana bo moja žena, takoj ko bo konec te norije, ki ji pravimo vojna!« ji je pojasnil resno.

»Karel...«

Vprašujoče jo je pogledal.

»Ti si zaslužiš boljšo ženo. Pravo žensko in to komunistko. Takšno, ki bo lahko stopala ob tebi, te podpirala in ti ne bo delala sramote!«

Karlo je samo zmajeval z glavo.

»Karlo... Njen brat je domobranski stotnik. Dobili smo informacije, da je pobegnil iz konfinacije in da je nekje v Trstu. Roko dam v ogenj, da ga skriva prav ona!«

»Marina, ne mislim se poročiti z njenim bratom... On bo za svoja dejanja odgovarjal pred ljudskim sodiščem. Če je kriv, bo plačal!«

»Slep si... Popolnoma slep si!« je jezno zamrmrala Marina.

»Pa mi odpri oči!« se je poskušal nasmehnuti.

Za hip se je ustavila in ga pogledala naravnost v oči.

»Ljubim te, Karlo... Že od nekdaj te ljubim in prisežem, da ti bom najboljša žena pod soncem! Dajem ti svojo partijsko besedo!«

Karlo je zmajal z glavo in jo rahlo odrinil, da je lahko vstopil v veliko sobano, kjer so imeli sestanek.

»O tem se ne bom več pogovarjal, Marina. Midva sva lahko prijatelja, tovariša, soborca... In to, to je tudi vse.« ji je zadnji stavek le še zašepetal in stopil naprej.

»Karlo! Marina!« jima je v dobrodošlico zaklical poveljnika III. Odseka, ki je stal na začetju velike mize.

Oltar se je pogrezal v polmrak in Adriani se je zdelo, da je zaradi tega pozlata na njem še bolj žareča in skoraj nezemska.

»Zdrava Marija, milosti polna...« je spet zamrmrala in sklonila pogled.

Mrmranje se je spremenilo zgolj v premikanje ustnic, a v njej je molitev odzvanjala kot pesem, kot glasen spev. Ravno, ko je zmolila zadnje besede Zdrave Marije, je za seboj zaslišala korake, ki so odmevali po vsej cerkveni ladji. Ne da bi dvignila pogled, je vedela, da prihaja župnik. Njegov korak je poznala odkar se je zavedala tega sveta. Župnik Albert jo je krstil, ji dal prvo obhajilo, bil z ob pri birmanju pri škofu Lorenzu in jo vsak teden tudi spovedal.

»Zdaj se nisem spovedala že skoraj mesec in pol...« je ob tem skesano pomislila Adriana.

Vstala je izza klopi in stopila na sredo prehoda.

»Adriana, dete moje drago...« se ji je nasmehnil župnik Alberto in razširil roke.

»Bog daj, gospod župnik.« mu je odgovorila in pri tem rahlo klecnila pred njim.

»Lepo te je videti, kako zbrano moliš, dekle! Upam, da te nisem zmotil!«

»Ne, ne... Pravkar sem končala. Kot vsak večer. Deset Očenašev in deset Zdravih Marij...« se je nasmehnila.

Župnik je prikimal in se obrnil, kot da se hoče prepričati, če sta v cerkvi zares sama.

»Adriana...«

»Ja, gospod...«

»Če je Franco doma, naj se mi prosim oglasi...« je skorajda zašepetal.

Adriana ga je prestrašeno pogledala.

»Franco...« je zajecljala.

»Ne boj se, dekle... Samo pomagal bi mu rad v teh časih, ko nihče ne ve, kdo pije in kdo plača, veš!«

»Ampak...«

Župnik se ni dal zmeti in jo je pomirjujoče prijel za rame.

»Če boš slučajno govorila z njim, mu le povej, da naj poišče svojega drugega očeta.« je blago zašepetal.

Adriana je hotela odgovoriti, a ji je beseda grenko obtičala v grlu. Le rahlo je prikimala župniku in odhitela iz cerkve.

»Le kako naj mu povem, da mi je Franco posebej naročil, da župniku ne smem povedati, da je doma?« je pomislila, ko jo je objela borna, a mehka svetloba odhajajočega dneva.

Župnik je gledal za njo in stiskal roke. Potem je dvignil pogled v nebo.

»Moj Bog, pomagaj. Franca moram najti! In najti ga moram prej, kot pa ga najdejo partizani... Če ga oblečem v duhovnika in pošljem v Vatikan, bo fant nekaj časa na varnem. Vsaj do takrat, da se vse vsa ta norija poleže in spet zavlada mir! Fant je preveč vroče glave, da bi ga pustil tu! Kdo ve, kaj vse lahko ušpiči v svoji preveliki vnemi in v njegovi goreči zaslepljenosti!«

V zvoniku je odbilo osmo uro in ko je župnik stopil na cerkveno dvorišče, se je nad Trstom že skoraj do konca zmračilo.

»Daj mi in bombe in brzostrelko!« je bil neomajen v svoji zahtevi Franco.

»Fant, če te dobijo z brzostrelko, je po tebi! Ne moreš po Trstu, kjer kar mrgoli partizanov in Angležev tekati na okoli z brzostrelko, kot da nosiš bandero s sveto materjo božjo! Lahko ti dam dve ročni bombi in to je tudi vse!« je jezno govoril Bartolomeo.

»Rabim več...«

»Pa kaj se ti za hudiča sploh mota po glavi?«

»Jaz že vem! Vse bo prav! Verjemi mi!« je dejal Franco in pogledal s terase proti njivam pod njima.

Vedel je, da v zavetju ene od starih oljk v nasadu pod njima zdaj stojita Adriana in tisti njen prekleti rdečkar. Karlo. Pomočnik komandirja čete. Partizanske čete! Njegova sestra in prekleti rdeči komunist.

»Omrežil jo je, kot kakšna kača. Strupena kača. In takšni golazni ni drugega, kot da ji stopiš za vrat in jo streš!« je zamrmral sam zase.

»Kaj govoriš?« ga je začuden pogledal Bartolomeo in dal na mizo dve bombi.

Bili sta skoraj črne barve, narezljani in grozeči v svoji majhnosti, ki je skrivala grozovito rušilno moč.

»Nič, nič... Nič pomembnega, Bartolomeo! Le štejem, koliko pokvarjenih duš bo šlo v pekel še to noč!« je dejal s trdim, zagrenjenim nasmeškom.

»Župnik Albert te že dva dni išče, Franco! Govoriti hoče s teboj.«

»Kaj mi bo župnik! Spovedi ne rabim, odvezo pa mi bo Bog dal prej, kot pa župnik Albert!« se je nasmehnil.

»Pravi, da te bo spravil v Vatikan... Vsaj za nekaj časa, Franco! Poslušaj ga, dober človek je in hoče ti le dobro!«

»Dober človek, še boljši božji vojščak! Tako dober, da je še mesec dni nazaj v zakristiji skrival ilegalce! Rdečkarje, ki so podstavljali eksploziv v pristanišču, na železnici in na vseh cestah, ki vodijo v notranjost! Lep župnik, res! Ali bolje, rdeči župnik! In zdaj bi on mene varoval? Ne nori še ti, prosim te, Bartolomeo! Jaz znam paziti sam nase! Nisem se zastonj skoraj štiri leta gnal za to rdečo golaznijo po hostah!«

»In kdaj se vrneš?« ga je vprašala s strahom.

»Čez teden, največ dva... Kočevski rog ni na drugem koncu sveta, Adriana!«

»Obljubiš?«

Prikimal je in jo potegnil k sebi. Spet jo je poljubil na ustnice in začutil, kako se njeno telo prilaga njegovemu, kako voljna in topla je. A vseeno jo je počasi odrinil.

»Grem... Moram, ljuba moja...«

»Boš pazil nase?«

»Vedno pazim, Adriana! Vedno!«

»Skrbi me...«

»Še malo in vsega bo konec ! Potem bo mir in...«

»In...???« je vprašujoče zažarela.

»In potem boš moja žena!« ji je zašepetal v uho in obljubo potrdil s poljubom.

Adriani se je zdelo, da jo njen zadnji poljub žge kot ogenj, potem ko jo je po poljubu rahlo odrinil in brez besed stekel po nasadu navzdol v noč. Gledala je za njim in sklenila roke.

»Marija pomagaj! Pazi nanj in ga varuj, prosim te iz srca!« je zašepetala, ko se je njegova senca stopila s temo.

»Bella ciao, bella ciao, bella ciao ciao ciao...« je slišala Karlov glas od spodaj in vedela je, da mu med petjem na ustih igra njegov bleščeči in tako zapeljivi nasmech.

Adriana se je že hotela obrniti in steči navzgor po nasadu k hiši, ko je v odsevu mesečine opazila postavo, ki je splezala na visoko ograjo, ki je stala ob nasadu oljk. Vedela je, da se z ograje vidi celoten nasad in tudi steza, po kateri je Karel pojoč hitel proti cesti na trg.

»Le kdo bi to bil...« je v strahu zašepetala Adriana in si z roko zatisnila usta.

V tistem trenutku je videla, kako je postavi na ograji zanihala roko globoko nazaj, potem pa je roka iznenada kot katapult bliskovito poletela naprej. Adriana ni mogla razločiti ničesar in nekaj kratkih trenutkov je le gledala postavo in čakala, kaj bo. Tudi postava na ograji je čakala. In potem je globoko zadonelo in temo noči je prežarila močna svetloba, ki je kot hudičev jezik šinila proti nebu.

»Ne!« je hotela zakričati, a besede so se ji zlile v krik, ki ji je udušil grlo.

V svetlobi je lahko za kratek hip videla obraz, ki se je zadovoljno smejal.
»Franco, zakaj...« so bile njene zadnje besede, preden jo je zagrnila tema.

»Kje si bila včeraj zvečer?« jo je vprašal moški v civilni obleki, za katerim je stal še en moški, ki je bil v partizanski uniformi in z brzostrelko, ki jo je imel obešeno preko ramen tako, da mu je desnica počivala kar na cevi.

In tam je bila še Marina. Tudi ona je nosila uniformo. Njena titovka je bila rahlo nagnjena, tako da so ji košati in skodrani rjavi lasje na eni strani prosto padali na ramena. Stala je ob oknu in jo gledala s sovraštvom in prezirom.

Adriana je molčala. Že tri ure je sedela na istem stolu in poslušala ena in ista vprašanja.

»Še zadnjič bom ponovil...« je spet začel moški, ki sta ga druga dva klicala za Ludvika.

»Škoda besed za to farško cipo! Vrzimo jo v keho, jutri zjutraj pa jo daj ustreliti vsem drugim izdajalcem za zgled! In konec maše!« je zaklicala iz ozadja Marina.

Drugi partizan je prikimal.

»Z njimi ni treba delati v rokavicah, Ludvik! Njihova banda mi je zažgala domačo hišo in z njo vred mamo, očeta in tri sestre! Ko so moji goreli, so se oni smejali, pili in peli!« je Marinine besede podkrepil partizan.

Ludvik je zmajal z glavo.

»Ne razumeš, Janez, da se prav zaradi tega razlikujemo od njih?! Da mi nismo banda, ampak vojska! Urejena vojska! In naša vojska spoštuje zakone in ima sodišča! Vojaška sodišča za vojne ujetnike in izdajalce, pa Ljudska sodišča za civile!«

»Ona ni civilna oseba, Ludvik! Ona je izdajalka! Vatikanska kurba je! Če že ni bombe vrgla ona sama, pa je vsaj zvabila Karla, da so ga dobili v zasedo! Mar ne razumeš? Kriva je in noben njen Bog ji ne bo pomagal!«

»Karla ljubim... Jaz...« je zajecljala Adriana.

»Molči, prasica črnosrajčniška!« se je zadrla Marina.

»Počasi, Marina, počasi!« je posegel vmes Ludvik in vstal.

Z mize je vzel pločevinasto skodelico z vodo in jo ponudil Adriani. Ta je s tresočimi rokami, zvezanimi s tanko žico, zgrabila ponujeno skodelico in ga hvaležno pogledala. K Ludvikju je stopil Janez in mu nekaj zašepetal na uho. Ludvik je le odkimal, niti pogledal ga ni. Ko je Adriana povabila skodelico, ji jo je vzel in jo odnesel nazaj na mizo.

»Odpelji jo nazaj v klet !« je ukazal Janezu.

»Nisem grešil... Opravi sem le svojo dolžnost! In kazen je bila upravičena, gospod!« je mirno povedal Franco in vprašujoče gledal v prepletano ploščato vrbovo satje na oknu spovednice.

»Sodbe prepuščajmo Bogu, Franco! Samo on je tisti, ki lahko izreka in izvaja kazni!« je zaslišal tih glas z druge strani.

»Če je tako, je Bog v teh dneh in slep in gluhi!« je zasikal Franco in se pognal iz spovednice.

Skorajda stekel je po prehodu v cerkvi, ko ga je zaustavil glas župnika Alberta.

»Ne moreš pobegniti pred njim! Tudi sam sebi ne moreš ubežati!« je zaklical župnik.

Ko se je Franco obrnil, je videl, da župnik kleči, obrnjen proti oltarju in globoko sklanja glavo. Ni vedel, kaj naj stori. Nekaj v njem je klicalo, naj pobegne. A kam? Drugi glas mu je govoril, da naj poklekne k župniku in moli.

»Zakaj? Bog me že nekaj časa ne sliši... Noče me slišati!«

»Vsi smo grešniki in le Bog je tisti, ki lahko odpušča! Greh moramo priznati in z njim živeti, Franco!« je župnikov glas odmeval po prazni cerkvi.

Francu se je zdelo, kot da sliši cerkvene orgle, da mu Bachove fuge izpod stopa cerkve dobesedno padajo na glavo, začutil je pritisk v glavi, ki je postajal neznosen, in še preden se je prijel z glavo in se sklonil, je v glavi zaslišal zbor fanfar, ki so trobile kot v zadnji uri.

»Neeee!« se je zadril in se sesedel.

»Zakaj je Franco to storil? Zakaj?« je kljuvalo v njenih mislih, medtem ko je hodila od ene stene v kleti do druge.

Osem korakov v vsako smer. Na eni strani vrata, opažena z ozkimi jeklenimi ploščami, na drugi okno v višini vrha njene glave, tesno zaprto in z rešetkami na zunanji strani umazanega in motnega stekla. Če je pogledala skozi odprtino, ni videla drugega, kot steno nasprotne hiše in čisto zgoraj še majčken košček modrega neba.

»In zakaj Karlo?« je spet zaihtela.

A brez solza.

Ko se je po eksploziji znašla doma, je vedela, da bodo prišli. V to je bila trdno prepričana. Le tega ni vedela, kdaj bodo prišli. Legla je na posteljo in jokala, dokler ni zmanjkalo solz in je lahko le še hlipala.

»Obkolite hišo!« je zaslišala, ko se je zunaj že danilo.

Sedla je na stol v sobi in čakala. Tisti čas, preden so prišli, je mislila na Franca. Ugibala je, kje je, ali je prišel za njo domov in kje bi sploh lahko bil. Vedela je, da ga domov ne bo več. Vsaj ne zdaj in vsaj nekaj časa ne.

»Tu je, kurba!« je slednjič zaslišala glas nad seboj.

Ko se dvignila pogled, je zagledala Marino, ki se je razkoračila nad njo. Za njo sta stala dva partizana in v njo naperila brzostrelki.

»Ludvik, če je ne ustrelimo, bomo dali slab zgled drugim! Tu po Trstu kar mrgoli izdajalcev, ki bi nas utopili v žlici vode! Kaj res ne vidiš, da nas sovražijo?« je govorila Marina in s dlanjo plosko udarjala po mizi v ritmu svojih odločnih besed.

Ludvik je odkimaval.

»Takšno streljanje brez trdnih dokazov, se nam bo maščevalo, Marina...« ji je odgovarjal.

»Kakšni trdni dokazi neki? Kaj jih nimaš dovolj? Njegova lajdra je bila in speljala ga je v zasedo! Njen brat pa ga je ubil! Karla je ubila roka njenega brata domobranca, izdajalca našega naroda, roko pa je vodila ona! Vse so pretkano načrtovali, Ludvik! Za njih ni druge kazni, kot samo še kroglja! Ali še bolje, vrv! Naj binglja na sredi trga, da jo bodo lahko vsi videli!« je kar kipela.

»Ljudje pravijo, da si zaslepljena zaradi ljubosumja, Marina...« je dejal tiho, ko se je obrnil k njej.

»Kaj...?« je Marini vzelo sapo.

»Mislim, da res ni skrivnost, da si bila tudi ti zaljubljena v Karla. To bi spoznal še otrok, Marina. In nočem, da se v to zadevo sploh še mešaš! Me razumeš?«

Marina je molčala in gledala v tla.

»Torej me pošljite nekam drugam... Tu ne morem več ostati!« je dejala tiho čez čas in Ludvik ji je prikimal.

»Tako bo najbolje, ja...« je bil nad njeno vdanostjo v usodo presenečen Ludvik, saj je pričakoval več upora.

Na vrata je na kratko, a močno potrkalo in ne da bi prišlek počakal na odgovor, je planil v pisarno.

»Smrt fašizmu!«

»Svoboda narodu ! Gorazd...« mu je odgovoril Ludvik.

Gorazd je bil član štaba in njegov prihod je Ludvika vznemiril. Gorazd je pogledal Marino, nato pa Ludvika.

»Govoriti morava na samem...« je ves nasršen zamrmral.

Ludvik je prikimal.

»Z Marino sva tako že končala... Počakaj na ukaze, Marina!« ji je dejal in ji na kratko odzdravil s stisnjeno pestjo ob čelu.

Potem se je obrnil k Gorazdu.

»Gori voda?«

»Voda ne, zgoreva pa zaupanje ljudi, Ludvik! Kaj hudiča ga pa serjete tu po Trstu? Kakšni atentati? Likvidacije? Kaj se je zgodilo Karlu?«

»Dobili so ga zgoraj nad Sv.Ivanom... Z bombo so ga...« je tiho pojasnil Ludvik in se utrujeno sesedel.

»In kdo ga je?«

Ludvik je skomignil z rameni.

»Kdo ve... Mogoče fašisti... Mogoče kakšen izdajalec... Slovenec... Ne vem, Gorazd!«

»Slišim, da imaš v kleti zaprto žensko!«

Ludvik je prikimal in ga skorajda presenečeno pogledal.

»Mislim, da ona ni kriva, Gorazd... Nekaj mi pravi, da s tem nima nič!« je dejal Ludvik.

»Kako pa to veš?«

»Ker je bila Karlovo dekle.« je odgovoril mirno.

»Ludvik, videl sem, kako je brat brata streljal...« je odkimaval Gorazd.

Tudi Ludvik je odkimal.

»Ona tega ne bi mogla... Če bi že koga okrivil, potem bi to lahko bil le njen brat. A njega ni...«

»In kje je ta brat?«

»Njen brat Franco je domobranski stotnik. No, bil je, dokler ga niso naši ujeli nekje pri Ljubljani. Potem jim je pobegnil in informacije kažejo, da bi lahko spet bil tu, v Trstu. A Trst ni kakšna zahojena vas, Gorazd! Kje naj ga najdem v mestu, kjer vlada takšen kaos?!«

»Če je bil res ta domobranec Franco, njen brat, potem je tudi ona vpletena... Torej veš, kako in kaj?« je dejal Gorazd.

»Ne razmem...«

»Likvidiraj jo!« je odvrnil Gorazd suho in pri tem gledal skozi okno dol na morje.

»Ne morem žensko dati pred strelski vod le zato, ker je sestra nekoga, ki je domobranec in bi lahko bil tu in bi lahko vrgel bombo na Karla!«

»Lahko, Ludvik! In tudi boš! Jutri opoldan jo ustrelite kar spodaj na dvorišču! In končajte ta cirkus! Naj ljudje vidijo, da je naša roka dolga in trdna. V položaju, v kakršnem smo, si ne smemo privoščiti mehkužnosti! Si me razumel?!« je skoraj vzrožil Gorazd.

Še preden mu je Ludvik lahko odgovoril, je Gorazda kar odneslo iz pisarne. Niti pozdravil ni. Ko je stopil na stopnišče, se je skorajda zaletel v Marino, ki je vsa blede v obraz še vedno stala pred vrati.

»Kaj je? Vlečeš na ušesa? Spokaj se mi izpred oči!« jo je nahrulil.

Franco se je v črnih oblačilih počutil utesnjeno. Častiti sestri Maria in Livija sta sedeli ena spredaj in druga zadaj, tik ob njem, a stisnjena čisto v svoj kot sedeža, medtem ko je slaboten motor starega škofijskega avta premagoval rahel klanec desno nad Miramarom.

»Dolga pot nas čaka, gospod...« je dejala sestra Livija in iz gub svojih oblačil potegnila molitvenik.

Franco ji je samo prikimal.

»Ne govori veliko. Molči in moli. Sestri mislita, da si novomašnik nekje iz bližine Gorice in da te škof pošilja v Vatikan v službenih zadevah. Ko prispete, poišči monsignor Giancarla Falonteja in mu daj to pismo. Poskrbel bo zate, fant moj! Moli. Ves čas. Veliko moli in zaupaj!« mu je še dejal, ko sta se poslavljala na zadnjem dvorišču cerkve.

»Spet cestna zapora, porka...« je vozniku Lugiju skorajda ušla kletvica.

»Luigi, dio mio! Kako pa govorite?!« ga je pokarala sestra Maria.

Franco je pogledal naprej in se oddahnil, ko je videl, da so v cestni zapori le Angleži. Zunaj mesta partizanov, ki se jih je najbolj bal, ni bilo. Njihova vojska je držala samo mesto Trst, okolico pa Angleži in Američani.

»Kam potujete?« je vprašal angleški vojak v čudni italijanščini, ko je voznik Luigi odprl okno.

»V Rim! V Vatikan! Sestri Mario, Livijo in gospoda župnika Francesca peljem po naročilu našega škofa, gospod vojak!« mu je dejal Luigi.

Vojak se je obrnil k drugemu vojaku, ki je stal slab meter stran.

»Kaj tvezi ta kmetavz?« ga je vprašal angleško.

»Da gredo v Vatikan k papežu!« se je zarežal drugi Anglež in si prižgal cigareto.

Prvi vojak je zavil z očmi in jim prikimal. Vojaku, ki je stal ob rampi, je dal znak, naj jo dvigne.

Ko so zapeljali skozi zaporo, se je Franco obrnil in za sabo zagledal bele obrise Trsta.

»Upam, da se kmalu vrnem!« je zamrmral.

»Odpri!« je Adirana zaslišala ukazujoč Marinin glas in skočila pokonci.

Nekaj trenutkov je bilo slišati le škripanje in udarce kovine, potem pa so se vrata počasi le odprla in v klet je vstopila Marina.

»Počakaj me v veži...« je naročila stražarju.

Mlad fant, ki je imel od uniforme le titovko, drugače pa je bil oblečen kot pristaniški delavec, je le prikimal. V kleti je bila zlovešča poltema, ki je daljšala sence. Nobena od njiju ni spregovorila. Niti takrat ne, ko so se koraki stražarja oddaljili in zamrli. Le stali sta in si gledali v oči.

»Si me prišla ubit?« je končno spregovorila Adriana.

Marina je dvignila roke, kot da bi hotela reči, kje pa vidiš orožje, a je molčala.

»Bom lahko prej videla duhovnika?« je vprašala Adriana.

»A ne misliš na nič drugega, kot na farje?« je končno spregovorila Marina.

»Mislim na Boga in na spoved. Zadnjo spoved!«

»Boš vsaj Bogu priznala, da si ga izdala? In ubila?«

Adriana se je žalostno nasmehnila.

»Nisem ga ubila, Marina... Če bi lahko, bi umrla namesto njega! Verjemi ! Prisežem na mojo ljubezen do Karla in do Boga!«

Marina ji ni odgovorila. Pogledala je po prostoru, kot da išče stol, da bi sedla, a v kleti razen polomljenih zabojev ni bilo ničesar. Samo hlad betona in rahel piš prepaha, ki je vel od okna do druge strani, naravnost pod vrata.

»Kdo ga je ubil?« se je obrnila k Adriani čisto mirno.

Adriana jo je nekaj trenutkov gledala.

»Ne vem, Marina... Bila je noč. Odhajal je tako, kot vsak večer, tekel je med oljkami dol proti cesti... In pel je... Bella ciao, je pel...«

Marina je kimala.

»In potem?«

»Potem je počilo. Močno. Oglušujoče. Izgubila sem zavest. Ko sem se zbudila, sem ležala doma na postelji...«

»Kdo te je odnesel domov?«

»Ne vem... Mogoče oče. Ja, verjetno oče, ki je prišel pogledat, kaj je tako počilo...«

Marina se je nasmehnila.

»Mar ni bil tam tudi tvoj brat Franco? Tvoj veliki brat? Tvoj angel varuh! Vaš veliki domobranski stotnik Franco?«

Adriana je molčala. A pogleda ni umaknila.

»Zakaj si to storila?«

»Kaj? Ga ljubila?«

»Zakaj si ga izdala? Zakaj si jim povedala, da se s Karlom sestajata? In kje, in kdaj, in...« je vzrojila Marina.

»Bi ti izdala nekoga, ki bi ga ljubila bolj, kot pa kar koli na tem svetu?«

»Jaz nisem nikogar izdala!«

»Tudi jaz ne...«

»In tvoj brat? Kje je?«

»Ne vem.«

»Lažeš!«

»Ne vem, zakaj me sprašuješ, če mi ne verjameš niti besede. Pomisli, v kakšnem položaju sem. Kaj lahko izgubim? Nič! Vse sem izgubila! Bomba je ubila in njega, Karla, in ubila je tudi mene. Ko me boste ustrelili, boste samo končali tisto, kar se je že zgodilo. Naj ne traja predolgo!«

Marina jo je gledala in molčala.

»Nikoli me nisi marala, kaj ne da ne?« se je plaho nasmehnila Adriana.

Marina jo je pogledala z začudenjem v očeh.

»Zakaj pa bi te morala marati? Bila si razvajena lutkica bogatih staršev, jaz pa razcapana hčerka vedno pijanega pristaniškega delavca, ki niti takrat, ko je dobil delo, dela ni znal obdržati! Ti si imela vse, jaz nisem imela nič. Ko so tebe božali po laseh, so mene lasali. Ko si ti za zajtrk dobila kruh in mleko, sem jaz dobila brco v rit.«

»Tega nisem kriva jaz...«

»Kdo pa? Tvoj Bog? Res pravi dobronik in pravičnež je, da pusti kaj takega. Enemu med in mleko, drugemu kletev in brco!«

»Nepravična si, Marina... Vem, da me sovražiš, ker se je Karlo odločil zame... A zdaj Karla ni več.« je dejala Adriana in sedla na tla.

Marina jo je le gledala.

»Jutri opoldan te bodo ustrelili, Adriana... Ustrelili kot narodno izdajalko, ki je sokriva smrti borca in komunista!«

Adriana ji je nemo prikimala.

»Torej priznaš, da si kriva?«

Adriana je odkimala.

»Že prej sem ti povedala, da sem ga neskončno ljubila. In ker verjamem v nebesa, sem prepričana, da se bova tam srečala, Marina. In bova srečna vsaj v posmrtnem življenju. V večnosti! Ne bojim se smrti, Marina, veselim se je...« ji je Adriana odgovorila čisto mirno in s sila spokojnim glasom.

V zvoniku je odbilo enajsto zvečer in Adriana je pomislila, da je pred njo še samo nekaj več kot pol dneva življenja.

»Zdrava Marija, milosti polna...«

»V vojaškem džipu me je potem peljala vse do sem, do Milj. V klet se je vrnila čez kakšni dve uri. Stražarju, tistemu mlademu fantu, je pokazala nekakšen papir z žigom štaba in me odpeljala. Rekla mu je, da me mora peljati na zaslišanje v glavni štab. Ves čas ni spregovorila niti besede. Bila sem prepričana, da me pelje pred puške. Ko sva se zaustavili tam na drugi strani...« se je zaustavila in z roko pokazala na drugo stran pristanišča.

»Ja... Prav tam, pri tistem privezu... Tam mi je pomignila, naj splezam iz avta. Ničesar nisem razumela. Prav ničesar. Vse je bilo tako, kot v morastih sanjah, Ana Marija. Pokazala mi je barko in mi dejala : »Pojdi ! Odpeljal te bo dol do Benetk. Tam si pomagaj sama, kakor si pač lahko. Več ne morem storiti ! Adijo !«, je še dejala in hotela oditi. Vprašala sem jo, zakaj to dela. Obrnila se je in mi rekla : »Ne pomagam ti, ker bi te imela rada ali ker se mi smiliš. Sprašujem se le, če mogoče res ni kje tam zgoraj ta tvoj Bog... In če je, ti ne privoščim, da bi bila ti s Karlom spet skupaj...Tam zgoraj ali...«, je dejala s trpkim nasmehom na ustnicah, a vem, da ni mislila tako. Bila je dobra ženska, Ana Marija. Škoda, da sva ljubili istega moškega. Ali pač ne...« je odkimavala z glavo Adriana.

»Umrta je pred dvema letoma v Koprju, babica. Bila je učiteljica in menda tudi ravnateljica. Le poročila se ni nikoli...« je dejala Ana Marija in obrnila babičin voziček.

»Hmmm... Tudi jaz se dolgo nisem poročila. A ni mi žal, da sem Jean Paulu potem rekla tisti da, ko me je zasnil. Če ne bi rekla da, potem ne bi imela tako čudovite vnukinje, kot jo imam. In, če bog da, bom dočkala še pravnuka!« se je hudomušno nasmehnila Adriana in s pogledom ošinila zaobljen trebuh svoje vnukinje.

»Babi...«

»Ja, saj vem, saj vem... Preveč govorim! A ko bova gori, pri Sv. Ivanu, tam me boš pa kakšno uro ali dve pustila samo. Tam med tistimi oljkami hočem biti spet sama z njim! Z mojim Karlom, veš... Toliko mu imam za povedati, o Marija.« je zamrmrala Adriana in potrepkala vnukinjo po roki, ki je varno vodila njen voziček.

VREMSKI BRITOF - TRST

»Včeraj zvečer je v glavnem mestu Egipta, v Kairu, preminul egiptovski predsednik Gamal Abdal Naser, eden največjih borcev proti kolonializmu in velik podpornik gibanja neuvrščenih. Ves Egipt se je zavil v žalost, po ulicah ljudje že drugi dan v trumah objokujejo smrt svojega ljubljenega in karizmatičnega voditelja. Pogreb predsednika Naserja bo predvidoma v soboto, ko se bodo od njega poslovili z vsemi državnimi častmi. Kot poroča Tanjug, je družini umrlega predsednika Naserja žalno brzojavko poslal tudi predsednik SFRJ, maršal Tito, veliki prijatelj in sopotnik preminulega egiptovskega predsednika Naserja. Na Zahodu se politični analitiki sprašujejo, kakšna bo prihodnost Egipta, države, ki po Naserjevi nacionalizaciji Sueškega prekopa nadzira to strateško zelo pomembno bližnjico med Sredozemljem in Indijskim oceanom. Obenem se pojavljajo ugibanja ali bodo nasledniki Naserja sledili njegovi poti neuvrščenosti in mirne koeksistence. Po neuradnih informacijah naj bi mesto predsednika Naserja začasno prevzel njegov tesni sodelavec Anvar el Sadat.«je govoril napovedovalec po radiu.

Ljudje, potniki na avtobusu, se za novico niso zmenili. Večina jih je brezizrazno zrla predse. Ljudje so bili zatopljeni vsak v svoje misli, le redki so se med seboj šepetaje pogovarjali.

Vida je pogledala skozi okno, kjer se je v megli pod njo kot siva grafika, posuta z zdrobljeno kredo, risal obris Trsta, ki ga je v ozadju ograjeval temen madež morja.

»Spomni me, da bova nazaj grede kupili nekaj praška...« je dejala tiho mama, ki je sedela ob njej.

Mama je ob teh besedah niti ni pogledala, njen pogled je bil zazrt v prednji del avtobusa. Vida je vedela, da gleda v košaro, ki jo je ob nogah imela Mica, ki je sedela prav za šoferjevim sedežem. Mica je vedno sedela tam.

»Bemti boga... Le kje najde toliko gob...« je sama zase zamrmrala mama.

»Saj veš, da gre v hosto še v temi. Svoje place ima... Baje gre vsakič od doma že ob treh zjutraj...« ji je prišepnila Vida.

»Vem, vem... O, še predobro vem ! Potem pa, ko pobere vse po svojih placih, pa opreza za nami, da vidi kje mi nabiramo ! O, vem, prekleto dobro vem !« je jezno sikala mama.

»Pa kaj se razburjaš ? Imava vsaka skoraj po pet kilogramov jurčkov... Lepih jurčkov, mama ! Tudi če bi jih imele več, jih če mejo sploh ne bi mogle nesti ! Že tako je Žarko hudo sumljivo gledal in zraven zmajeval z glavo !« se je Vida spomnila na carnikovo zmajevanje z glavo ob pogledu na njuni košari, pokriti z rdeče belima kockastima prtoma in njuna potna lista, ki sta ju molela v zrak, medtem, ko se je carnik Žarko sprehodil po avtobusu.

»Je čisto vseeno... Je baba vsa vražja! Hudobna je... Naj mi bo Bog priča !« se mama ni dala.

Vida je pogledala nazaj. Tudi če ne bi pogledala, bi vedela, da za njo sedi Johana. Vremška Johanca so jo klicali vsi po vrsti, od otrok do starejših. Bila je ena od Vremških posebnežev, saj se z nikomer ni družila. Niti se z nikomer ni pogovarjala. Johanca je živela sama. Ni imela družine, še moža ne. Mama ji je povedala, da se je med vojno zagledala v italijanskega stotnika, ki je bil menda tako lep, kot kakšen filmski igravec. Zaljubila sta se in on jo je na vsak način hotel odpeljati s seboj domov, na Sicilijo, v vasico blizu Palerma. Pripovedoval ji je o njihovi kmetiji, na kateri so gojili pomaranče in olive. A Johanini starši o kakršni koli zvezi niso hoteli niti slišati in prepovedali so ji, da se z njim sploh videva, kaj šele, da bi ji dali žegen, da se z njim poroči. Ko je Italija kapitulirala, je Giancarlo moral oditi. Johanci je obljubil, da se bo po koncu vojne vrnil ponjo. Vojne je bilo konec in leta so tekla. A Giancarla ni bilo. V Vremškem britofu je ostala le Johanca. Vremška Johanca. Sama samcata,

potem ko sta ji umrla še starša. Vida je Johanco lahko prepoznala že po njenem vonju. Kiselkasto osladen vonj po starem, skisanem in sesirjenem mleku je vel od nje in ta njen vonj je bil močnejši, kot pa kakršenkoli parfüm, ki ga je Vida poznala. Johana je imela doma tri krave in nekaj koz in je vsak teden v Trst nosila smetano, skuto in sir. Še največ sir. Sir je delala kar sama v svoji kleti. Vida je vedela, da je včasih tudi po nekaj ur ni iz tiste kleti. Kaj s tistim njenim sirom počne, ni vedel nihče, je pa vedno prodala vse, kar je odnesla v Trst in je imela izredno veliko stalnih strank. Johana je med vožnjo ves čas pogledovala na drugo stran avtobusa. Tam je sedel Mihevc, star možakar, ki je po Trstu žagal drva, jih sekal in zlagal. V Trst je hodil vsaj dva krat na teden. Največ dela je imel konec poletja in na jesen. Takrat je bil v Trstu, če mu je le niso zagodli cariniki, skoraj vsak dan. Oče ji je povedal, da je bil nekoč eden najboljših in najbolj pridnih rudarjev v Vremskem rudniku. Bil je tih, vase potegnjen možakar. Vidi se je zdelo, da se v vsem času, od kar ga je poznala, ni niti malo spremenil. In poznala ga je od kar je pomnila zase.

»A mogoče Johana gleda za Mihevcem...« se je sama pri sebi nasmehnila Vida.

Pred Mihevcem je sedela Reza. V svojih dveh košarah je imela kot ponavadi natlačen motovilec. Le pomladi in poleti je motovilec zamenjala solata. Motovilec je Reza vedno natlačila v košare že prejšnji večer in ga potem do jutra še močno obtežila. Preden je šla na avtobus za Trst, je dodala vsaj še nekaj velikih pesti motovilca. Ko je potem na tržnici stresala tisti motovilec iz košare, je bilo videti, kot da čara. Motovilec kar ni nehal padati iz košare in ko je stresla vsega, se je zdelo nemogoče, da je vse tisto prinesla v dveh ne ravno velikih košarah. Vida jo je na tržnici velikokrat videla, kako je po stojnici potem razgrinjala stlačen motovilec in ga osvežila s hladno vodo iz pipe.

»Tako se osveži, da je videti čisto frišen. Kot da bi ga nabrala šele pred kakšno uro ali dvema... In še malo težji je potem. Zaradi vode, veš.« ji je enkrat razložila Reza.

»Vida...« jo je iz čisto zadnjega sedeža v avtobusu poklicala Betka.

Vida ji ni odgovorila, le dvignila je glavo, češ, kaj je... Kaj hočeš ?

»Sem razmišljala, da bi se drugo leto tudi jaz vpisala na ekonomsko v Postojno. A je hudo ?« je vprašala.

»Povsod je hudo... In težko...« je odvrnila Vida.

Vida Betke ni marala. Pa ne, da ji je kdaj kaj hudega naredila. To ne. A Betka je bila tiste vrste punca, ki se je silila povsod in k vsakomur. Da je le lahko vlekla na ušesa. In potem je hodila naokrog in vse kar je slišala, potem razlagala drugim. Vsakomur, ki jo je bil pripravljen poslušati vsaj minutko. Bila je edinka, in njen oče in mama sta delala pri železnici, in kot uradnika sta se vedno imela za nekaj več. Pa se Vidi ni zdelo, da bi bili kaj posebnega. Razen, da so vsako leto hodili na poletne počitnice na morje v Crikvenico, pozimi pa v Bohinjsko Bistrico. Ko je Vida Betko enkrat vprašala ali zna smučati, jo je ta le čudno gledala.

»Zakaj bi pa morala znati smučati ?« ji je nazadnje zabrusila, ko ni več vedela, kaj sploh bi.

»Sem mislila, da se v tiste kraje pozimi ljudje hodijo smučat...« je odvrnila Vida.

»Pri smučanju si lahko zlomiš nogo !« je ob njenih besedah zamahnila z roko Betka.

»Pri zijanju pa ti lahko oči skočijo iz jamic, pri vlečenju na ušesa, pa dobiš ušesa tako velika, kot jih ima lahko samo osel !« se je zarežala Vida.

Betka je od jeze takrat postala rdeča, kot da bi jo potunkala v krop.

»Ti si pa dobila cvek pri matematiki ! Mi je Cvetka povedala !« se je Betka hitro zbrala in vsa žareča kar zapela.

»Tebi se bo pa jezik posušil, ko z njim opletaš, ko ni treba !«

Po tistem je imela pred Betko kar nekaj časa mir.

»Za zimske počitnice imamo smučarski tečaj na Krvavcu ! In udeležba je obvezna ! Boš drugo leto potem šla na smučanje ?« se je obrnila k Betki v zadnji konec avtobusa.

Ta jo je nekaj časa gledala z nejevero v očeh, potem pa je samo zamahnila z roko.

»Uh, ti...«

»Jaz ja !« se je zasmejala Vida.

»Kaj pa imata ?« jo je sumničavo pogledala mama.

»Nič... Kaj pa naj bi imele ? Firbčna je ko vrag...« je v odgovor zamomljala Vida.

Spet je pogledala skozi okno. Pomislila je, da bo znova izgubila en dan šole. In povrh vsega ne bo pisala matematične kontrolne in bo potem spet morala pred tablo, čeprav ji bo mama napisala opravičilo. Sovražila je takšno spraševanje pred tablo. Ko je stala tam spredaj, so vsi gledali le njo. Učiteljica in sošolci. Pa kaj gledali. Zijali so ! Kot da je na kakšni prekleti razstavi. In če kaj ni vedela, se niti zbrati ni mogla, ko je gledala različne obraze sošolcev, ki so vanjo zrli iz klopi. Eni so se režali, eni so imeli brezizrazen pogled, eni so delali grimase, drugi so se spakovali.

»Jaz bom šla naprej pogledat kakšne cene so postavile Tržačanke, ti boš pa ta čas pazila na stojnico in lepo razvrstila gobe. Saj veš, male na eno stran, velike na drugo stran !« je njene misli zmotila mama.

To je bil pač obred, ki sta ga ponavljali že nekaj let. En dan v gozd nabirat gobe, drugi dan že navsezgodaj na avtobus in naravnost na Ponte Rosso prodajat nabrane gobe. Spomladi gobe, poleti borovnice, maline in kakšne lisičke, jeseni pa spet gobe, največ seveda jurčke. Če je bilo vreme pravo in je bilo gob v izobilju, je mama v Trst hodila vsaj dvakrat ali trikrat na teden. Vedno ista pot. V Vremah na avtobus, do Trsta, iz avtobusne na Ponte Rosso, kjer je bilo treba biti že vsaj ob pol osmih zjutraj, potem prodajanje dokler gobe niso pošle, če pa je bil dan slab in prodaja ni šla, sta včasih vztrajali na stojnici vsaj do poldan in pol. In potem spet nazaj. Avtobusna postaja, vožnja prek Sežane do Vrem in nazadnje, ponavadi obe sesuti do amena, končno domov.

A se je izplačalo. Tudi do 50.000 lir sta tako zaslužili z dvema košarama jurčkov. Včasih tudi več, sploh če je bilo gob malo ali takrat, ko jih tržaške prodajalke gob sploh niso imele.

Vida je prikimala mami.

»Kaj pa če spet pride tista sitnoba ?« jo je v hipu prešinilo.

»Kdo ?« jo je začudeno pogledala mama.

»Kontrolor... Tisti stari tečnež !«

»Ma, kaj... Nekaj jurčkov mu daj. Kot zmeraj. Enega velikega, zdravega in ene tri male, čvrste in bo vse v redu ! Še vedno je bilo !« je zamahnila z roko mama.

Vida je nemo prikimala. Ko je bila nazadnje sama z njim, ji je odkrito dal vedeti, da mu mora plačati. Torej dati denar, če hoče, da ji da žig, da so gobe prave in da jih lahko prodaja.

»Deset tisoč lir...« je dejal tiho in se delal, kot da pregleduje gobe.

Ob tem je prikrito dva krat iztegnil vseh pet prstov.

»Ja, ne vem... Veste... Jaz... Samo malo, da pride mama...« mu je takrat dejala in se začela ozirati po tržnici.

Moški je potem nekaj časa mencial in se tudi sam oziral naokrog. Videl je poglede drugih prodajalk, ki so nestrpno čakale na njegov pregled in dovoljenje, da lahko začnejo s prodajo.

»Porca putana... Schiawi !« je tiho zaklel, pobral gobe, ki mu jih je Vida že prej primaknila na rob pulta in odhitel h drugi stojnici.

Vida se ga je bala. A ni se bala njegovih besed, prikrito izsikanih groženj. Bala se je njegovega pogleda. Begal jo je. Eno oko je imel poškodovano in zašito tako, da je bilo

zapotejneno povsem proti sencam in povsem sploščeno in s spodvito obrvjo. Vida je bila prepričana, da je tisto poškodbo staknil med vojno. Mogoče celo kje v Sloveniji.

»Zato pa nas tako sovraži, Slovence ...« je pomislila, ko se je moški oddaljil.

»Ameriška vojska je začela z veliko ofenzivo v provinci Thua Thien. Agencije poročajo, da so ameriški vojaki Vientkongovce potisnili za nekaj kilometrov...« je spet od nekje priplaval napovedovalčev glas iz radia.

Avtobus je počasi zavozil na avtobusno postajo. Vida je skozi okno videla, da je začel padati dež. Deževne kaplje so bile redke, a velike, skoraj mesnate so se ji zdele, ko so se razbite razmazale na steklu.

»Kadar se takole začne, potem vedno močno pada...« je pomislila.

»Jebela cesta... Zdaj pa še dež !« je zamrmrala mama.

»Reza, spet boš mokra !« se je od spredaj zasmel šofer avtobusa.

»Ti pa kar tiho bodi, ko si moker še od včeraj zvečer !« se je odrezala Reza in večina potnikov se je ob njeni pripombi zasmejala.

Mama je dregnila Vido, ji pokazala uro in ji z glavo namignila naj vstane.

»Pohiteti morava...«

»Ameriški predsednik Richard Nixon bo konec meseca obiskal Jugoslavijo, Anglijo in Italijo...« so bile zadnje besede iz radia, ki jih je Vida še slišala in ob tem za pomislila, da bi takoj zamenjala s tem Nixonom in šla v Ameriko.

Tržnica je bila le na pol zasedena. Razen nekaj stalnih prodajalk iz Trsta, kot je na hitro pogledala Vida, so bile ob njih dveh na stojnicah samo še štiri ženske iz Krasa.

»Danes bo slabo...« je hitro ugotovila mama, ko je nejevoljno pogledovala v oblake, ki so postajali vse bolj temni in grozljivi.

»Ne vidim, da bi katera ponujala gobe !« je ugotovila Vida.

»Ja, ker še ni Mice... Je šla lisica najprej po gostilnah prodajat !« je zamrmrala mama.

Še preden je Vida začela na stojnico odlagati gobe, se jima je približal kontorlor.

Postal je kakšen meter od stojnice in čakal, da so bile vse gobe na stojnici. Mama se mu je nasmehnila in mu pomignila, da pride bliže.

»Quello che hai portato oggi ?« je zarenčal in le bežno ošinil gobe.

Mama se je le kratko zasmejala in iz kupa gob izbrala eno zares veliko in štiri manjše. Zavila jih je v časopisni papir in ju primaknila na konec stojnice.

»Samo najboljše in najlepše gobe imava, gospod ! Tako kot zmeraj !« je dejala.

Nadzornik se je bežno ozrl, potem pa zavitek spustil v svojo nakupovalno torbo. Vida je videla, da ima že več kot pa na pol polno. In obe sta vedeli, da pobira svoj davek le pri žesnkah s Krasa. Pri Tržačankah si ni upal, saj bi ga gotovo zatožile karabinjerjem ali financarjem.

»Grem malo naokoli...« je dejala mama in se odpravila na svoj krog po tržnici.

Komaj je mama naredila nekaj korakov, že je močno zagrmelo in preden je bila mama le tri stojnice stran, se je ulilo kot iz škafo. Vida je že prej odprla dežnik in zdaj je z eno roko držala dežnik, z drugo roko pa je zlagala gobe nazaj v košari. Če bi se gobe zmocile, bi bil hudič. To je še predobro vedela, saj mama nikoli ni pustila, da bi gobe prala. Vedno jih je morala čistiti le z majhnim nožkom in jih potem previdno zlagati v košare, ki sta jih potem čez noč postavili v klet.

»Šment...« je zaslišala mamo, ki je prihitela nazaj k stojnici.

Tudi ona je začela mrzlično pobirati gobe.

»Pa je šel dan k vragu...« je mrmrala.

»Kaj bova pa sedaj ?« je vprašala Vida.

»Ne vem... Najbolje bi bilo, če greva do Anatara d'oro. Ne, tja bom šla jaz, ti pa boš nesla košaro v Sireno...« je na glas premišljevala mama in si pri tem prikimala.

»Sama naj grem tja ?« se je začudila Vida.

»Zakaj pa ne ? Stara si več kot štirinajst let in ne vem zakaj ne bi mogla tja nesti gob, jih zvagati in vzeti denar !« je malce nasršeno pohitela mama.

»Ampak, mama...«

»Pa še italijansko znaš bolje od mene...« je hipoma dodala.

»Kaj misliš, koliko jih je v košari ?« je Vida dvignila košaro in pogledala mamo.

»Košara ima malo manj kot kilo in pol... Čakaj, grem k Aliciji zvagat !« je rekla in odhitela nekaj stojnic stran do Tržačanke Alicije.

Vidi ni bilo prav, da jo mama samo pošilja k Sireni. Še nikoli ni šla v nobeno gostišče sama, sploh pa ne, da bi prodajala gobe. Spraševala se je, kaj naj sploh reče, ko bo prišla tja.

»Pet kil in še skoraj dvajset dek zraven...« je dejala mama, ko se je vrnila.

»In koliko naj plačajo ?«

»Vsaj petindvajset tisoč... Reci, da je gob pet kilogramov, in to dobre vage, in da jih ne daš za manj kot petindvajset !«

»In če ne bodo vzeli ?«

»Bodo...«

»Pa če ne bodo hoteli ?« je vztrajala Vida.

»Potem, a čisto na koncu, spusti za pet tisoč !«

»In če še takrat ne bodo hoteli ?«

»Jih prinesi nazaj !«

»In kaj bova z njimi ?«

»Prodali tukaj, kolikor jih bova lahko, ostalo pa bova vrgli v kanal !« je jezno sikala mama.

»Misliš resno ?«

»Se ti zdi, da se hecam ?«

Vida je molčala. Poznalo je mamo, ko jo je kaj zares ujezilo.

Mama ji je pomignila, naj ji sledi.

»Pridi... Saj do porta lahko greva skupaj...« je dejala z malo bolj spravlјivim glasom. Hodila sta v korak in se ves čas zaletavali s košarama ali dežnikoma.

»Ti...« je čez čas dejala mama.

»Kaj ?«

»A tisti šocelnj še vedno rine za našo Cvetko ?«

Vida je pomislila na sestro Cvetko in Zdravka, ki sta se dobivala vsaj dvakrat na dan. Opoldan in zvečer. Zdravko je živel v Zgoniku in je med opoldansko malico vedno prišel k Cvetki v trgovino na Opčinah, kjer je delala že skoraj celo leto. In jo potem zvečer spremil na avtobus in šel z njo do Vremskega britofa.

»Ne vem...« se je zlagala in pogledala stran, v eno od izložb, kjer so ponujali nove in znižane modele jesenske obutve.

»Kot da ni dosti naših domačih fantov ! Le kaj ji je treba Taljana...« je zagodrnjala mama.

»Mama... Zdravko ni Italijan... Slovenec je !«

»Če živi v Italiji, je Taljan !« je odvrnila mama trmasto.

»Se ti zdi, da je Zdravko italijansko ime ? Zdravkisimo, a ?« se je zasmejala Vida.

»Ti se kar norčuj ! Pred leti so ti Taljani pokali po nas, zdaj bi pa ženili naša dekleta ! Fej !«

Vida je pomislila, da bi se mami zmešalo do jeze, če bi vedela, da je Cvetka z Zdravkom preživela cel vikend v Beli Krajini, ko je mama mislila, da je Cvetka pri teti Emi. Pa saj je bila. Samo ne cel vikend, ampak le dobro uro. Cvetka in Zdravko sta bila dogovorjena, da se naslednjega maja poročita, pa čeprav bi morala Cvetka zaradi tega od doma. Vida ji je bila kar malo nevoščljiva.

Prišli sta do morja in mama ji je prikimala.

»Dobro opravi !« je še dejala, preden je krenila na desno.

Vida je nekaj trenutkov stala in gledala za njo, potem pa se je le namenila na drugo stran. Hodila je brez misli in si ob tem ogledovala izložbe. Trgovine so bile prazne, bilo je sredi tedna in še deževalo je, kot da bo vsak čas konec sveta.

Poiskala je zadnja vrata gostilne in nekaj trenutkov neodločno zrla v vrata. Ni dobro vedela, kaj sploh čaka. Ozrla se je naokoli, a nikjer ni bilo žive duše.

»Kdo pa je še tako nor, da bi v takem naliivu mendral naokoli...« si je zamrmrala.

Ravno ko je spet pogledala v vrata, so se ta odprla in ven je pokukala starejša ženska.

»Še bolj pada !« se je zadržala nekam v notranjost, potem pa se ji je pogled ustavil na Vidi.

Vidi je postalo nerodno in nehote je dvignila košaro z gobami. Žesnka jo je pogledala in prikimala.

»Prišla je deklina z gobami... Veliko gob ima, Francesco !« se je spet zadržala v notranjost.

Vida se je nelagodno ozirala naokoli. Upala je, da jo bo ženska povabilo v notranjost. Stran z dežja, ki ga je veter z morja začel nositi skoraj vodoravno in ji dežnik skorajda ni več pomagal.

A ženska jo je le gledala. Pravzaprav je gledala v košaro.

»Od kje si prišla ?« jo je nenadoma vprašala.

»Iz Vremskega britofa sem...« je odvrnila Vida in se ob tem prijazno nasmehnila.

Ženska je nekaj trenutkov namrščeno zrla vanjo, a ime Vremski britof ji očitno ni povedalo nič.

»Kaj je...« se je zaslišal še moški glas in vrata so se na stežaj odprla.

»Gobe imam... Za prodajo...« je dejala tiho Vida in spet dvignila košaro.

»Vidim, ja... Kje pa imaš mamo ?« je bevskal.

Vida se je obrnila na ulico.

»Za mano pride... Kmalu bo tukaj ! Je šle v lekarno... Po zdravila za nono...« se ji je utrnilo.

Moški je prikimal in ji pomignil, naj vstopi.

V prostoru, ki je služil kot neke vrste shramba in prostor za osebje je bilo nametano prav vse. Na eni strani je bilo polno zabojev s pivom, pa sodi z vinom in ostale pijače. Na drugi strani je stala miza, potisnjena ob steno, na vsaki strani mize pa je stal star, na pol polomljen stol. Svetloba je bila borna, skoraj brleča.

Vida je vprašujoče pogledala oštirja. Ta ji je le pokazal na mizo. Vida ga je ubogala in na mizo postavila košaro in z nje potegnila še prt, tako da so se tudi poltemi skoraj zasvetili svetli beti gob. Moški jih je nekaj preložil in si pri tem nekaj nerazumljivega momljaval v brado.

»Včeraj zvečer so bile nabrane...« je dejala Vida in vzela enega od jurčkov v roko in ga dvignila proti brleči žarnici na stropu.

»Koliko hočeš za gobe ?« je zarenčal moški.

»Gob je pet kilogramov in dvajset dekagramov...«

»Sprášujem te, koliko hočeš zanje ?« je zarenčal.

»Petindvajset tisoč...« je dejala tiho.

Moški jo je vprašujoče pogledal.

»Pet tisoč po kilogramu... Dobre vage...«

»Bom preveril...« je dejat tiho moški, vzal košaro in se napotil v kuhinjo.

Vida je hotela za njim.

»Ti počakaj tukaj ! Nezaposleni ne smejo v kuhinjo in za šank !« se je oglasila ženska, ki je bila do tedaj tiho.

Vida je prikimala in gledala skozi vrata v kuhinjo. Tudi ženska se je vrnila v kuhinjo in jo od kuhinjskega pulta grdo gledala. Vida se zanjo ni zmenila. Gledala je le njega in gobe. Nekaj ji pri vsem skupaj ni bilo všeč. Moški je iz ene od spodnjih omar privlekel staro in razmajano vago in začel vagati gobe. Vida je že na oko videla, da na vago ne gre kaj več kot po kilogram gob. Izračunala je, da bi tako moral moški naložiti vsaj pet vag in še bi jih nekaj moralo ostati. Ni videla dobro, ker ji je s hrbtom zastiral pogled, a bila je močno presenečena, ko je moški končal že po tretjem vaganju. Vprašujoče ga je gledala, ko je stopil proti njej.

»Tu imaš petnajst tisoč...« je dejal, ko je prišel do nje na vrata v shrambo in segel v zadnji žep po denarnico.

»Ne petnajst ! Petindvajset tisoč !« ga je skušala zaustaviti.

Moški jo je jezno pogledal.

»Rekla si pet tisoč za kilogram !«

»Ja... In gob je pet kilogramov in dvajset ! Če bi zaračunala vse, se pravi čisto točno, bi bilo to... Ja, šestindvajset tisoč ! A obljubila sem vam dobro vago in tako je cena petindvajset tisoč !«

»Kaj sanjaš ? Porca putana ! Gob je le nekaj manj kot tri koligrame ! Saj si sama videla, da sem jih zvagal ! Petnajst tisoč in niti beliča več !«

»Potem pa... Potem pa imate vago slabo naravnano ! Na tržnici, na uradni tehtnici, je pokazalo pet kilogramov in dvajset !« je dejala, čeprav je imela na jeziku, da bi dejala, da je pri vaganju goljufal.

»Me hočeš obtožiti, da goljufam ?« se je zadril in zaničljivo vrgel denar na mizo.

»Nič nisem rekla, da je kdo goljufal. Pravim le, da je tam v košari več kot pet kilogramov gob.« je dejala mirno in premišljevala, kaj bi na njenem mestu storila mama.

»Jaz pa pravim, da je gob še manj kot tri kilograme ! In, da imaš tam denar !« je zarenčal.

Vida je odkimala.

»Kar imejte denar...«

»Kaj ?«

»Meni pa vrnite gobe !«

»Kaj ?«

»Vrnite mi moje gobe !«

»In kaj boš z njimi ?« se je škodoželjno zasmeljal.

»Vas nič ne briga...«

»Če jih ne bi vzel jaz, bi jih lahko vrgla v smeti ! Bodi vesela, da sem se te usmilil in ti dam zanje vsaj teh petnajst tisoč !«

»V Anatara d'oro mi bodo zanje brez problemov dali trideset tisoč !« se Vida ni dala.

»Se ti meša, porka mizerio ? Izgini od tu deklina in da te ne vidim nikoli več !« je zavpil, ji v roke potisnil košaro in jo začel riniti skozi vrata.

Mama je stala pred Upimom, tako kot sta se dogovorili. Vidi se je zasmilila, ko jo je zagledala od daleč, kako se je vsa premočena naslanjala na marmornat steber med dvema izložbama, pred seboj pa stiskala košaro. Ko je opazila Vido, kako prečka cesto, se je nasmehnila in ji pomahala.

»Kako je šlo...« jo je vprašala.

Vida je le odkimala.

»Kaj...«

Vida ji ni odgovorila. Molče je segla v žep in ji v roko potisnila denar. Mama je na hitro preštela.

»Petnajst tisoč ?«

Vida je prikimala.

Mama je pogledala nekam po ulici navzdol in glasno zavzdihnila. Vida je vedela, da je jezna.

»Pridi...« je rekla mama in odprla dežnik.

»Trdil je, da je gob samo za tri kilograme, mama...«

Mama ni odgovorila.

»Jaz k temu človeku ne grem nikoli več...«

Mama je le stiskala ustnice in molčala.

Hodila sta brez besed, vsaka zakopana v svoje misli.

»Jih je vagal pred teboj ?« se je mama malo pred avtobusno postajo obrnila k njej.

»Ja... No, šel je v kuhinjo, a mene tja niso spustili, ker menda lahko tja grejo le njihovi zaposleni... Od daleč sem ga gledala, kako jih je vagal ! Vem, da jih...«

»Oguljufal te je, baraba grda ! Otroka gre goljufati !« je zasikala mama.

Vida je molčala.

»Kako je pokvarjen ta svet...« je dejala sama zase mama.

»A ne greva po prašek ?« je vprašala, ki je nekaj morala reči.

»Ne... Premalo sva iztržili, punca... Bo že počakal ta prašek. Plačati moram elektriko, pa tvojemu bratu moramo kupiti čevlje, pa tebi jakno... In oče bi rad, da kupimo motorno žago in... Jezus Kristus !« je spravlljivo dejala mama.

»Jaz si bom jakno kupila sama...«

»Ja... Spet kakšno takšno stvar, ki ti še riti ne bo pokrila, a ne ?!«

Vida se je nasmehnila. Ko si je v začetku septembra sama kupila dve mini krilci je bil doma cel teden ogenj v strehi.

»Si ga vsaj v maloro poslala, tistega bedaka ?« se je obrnila k njen mama, ko sta stali pred avtobusom.

Vida se je nasmehnila in prikimala.

Moški se je vanjo uprl z vsemi močmi , tako da je stala z eno nogo v shrambi, z drugo pa že na dvorišču. Čutila je, kako ji po hrbtu padajo težke dežne kaplje.

»Gobe hočem nazaj !« se je zadrta.

»Izgini !«

»Brez gob ne grem nikamor !« je vztrajala in se mu z vsemi močmi uprla.

Njegov pritisk je za hip popustil in Vida se je rahlo sklonila ter se nagnila v levo. Moški je le za trenutek izgubil ravnotežje in se zamajal. A za Vido je bilo to dovolj. Smuknila je mimo njega in planila v kuhinjo. Tam je bila ženska, ki jo je že prej videla na vratih, za štedilnikom pa je stala mlada kuharica. Vida je gledala za gobami, a jih ni bilo nikjer več. Izginile so. Vida je vedela, da jih je skrila ženska, ki je bila prej na vratih, saj je bila vsa preplašena in zbegana.

»Kje so gobe ?« je vprašala.

Ženski sta jo le zmedeno gledali.

»Izgini iz moje gostilne !« se je zadrta gostilničar, ki je prihitel za njo.

»Brez gob ne grem nikamor !«

»Poklical bom policijo !« je zagrozil moški.

Vida se je ustopila pred njim.

»Kar... Pokličite jih ! Dajte ! Me prav zanima, kaj bodo rekli na to, da že nekaj let na črno kupujete naše gobe !«

Moški se je zmedel. A le za hip.

»Ti bom že pokazal !« se je zadrta in segel v predal, kjer so bile velike kuhlalice.

Vida ni vedela, kaj naj stori in nagonsko se je umaknila skozi najbližja vrata.

Nenadoma se je znašla za šankom. Gostilna je bila prazna, saj je bilo še prezgodaj za goste.

»Vrnite mi gobe !« se je spet zadrta.

V tistem trenutku se je na vratih pojavil moški in v rokah držal veliko kuhlalico.

»To je zagotovo največja kuhlalica na svetu... Če me s to lopne po glavi...« je sama pri sebi zamrmrala Vida.

»Ven iz moje gostilne ! Ven ! Takoj !« je vpil in se ji nevarno približeval z dvignjeno kuhlalico.

Vida se je ozrla naokoli in ni vedela, kaj bi. Z roko je zadela ob nekaj velikega in ko je pogledala, kaj je to, je zagledala ogromno steklenico s sifonom. Že naslednji trenutek jo je držala v rokah.

»Vrnite mi moje gobe pa bom odšla !« se je zdaj zadrta tudi ona.

»Ti bom že dal gobe !«

Vida je usmerila steklenico s sifonom v moškega, zamižala in pritisnila. Tekočina je začela sikajoče brizgati po moškem in po policah za njim.

»Kaj za vraga...« je zavpil moški in si zakril obraz.

A Vida ni prenehala. Trdno je držala steklenico pred seboj in si z njo kot z brzostrelno puško utirala pot, ko se ji je moški umikal. Vida je stopala za njim in škropila.

»Nehaj...« je vpil moški, medtem ko se je iz kuhinje slišalo histerično kričanje obeh žensk.

Ko je moški nazadnje pobegnil pred nadležnimi curki v kuhinjo, se je Vida obrnila nazaj v gostinski prostor. Še sama ni vedela, kaj jo je prijelo, a stopila je pred točilni pult in začela brizgati po policah nad pultom. Tekočina se je penila na steklu za policami, na razstavljenih steklenicah in v nekaj trenutkih je bil šank videti kot šank na ladji, ki se je začela potapljati. Ko je tekočine v sifonu zmanjkalo, se je Vida za hip ustavila in gledala na razdejanje, ki ga je naredila.

»No, ja, nekaj škode bo že....Si bo vsaj zapomnil, kdaj me je goljufal, baraba...« je rekla polglasno in urno stekla nazaj v shrambo za lokalom.

Z mize je vzela denar in izginila skozi vrata.

Teroristična skupina Baader Maenhof je v različnih nemških mestih oropala tri banke. Odnegli so več kot 200.000 nemških mark. Policija drugih podatkov zaenkrat še nima.« je govoril glas z radia.

Vida je gledala dol na Trst in premišljevala, da nikoli ne bo živela v mestu, kjer živi toliko ljudi, ki jo sovražijo. Njo in vse, kar samo diši po slovenskosti.

»Morala bi ga nabrcati v rit !« se ji je nenadoma nasmehnila mama in jo dregnila pod rebra.

Vida jo je začudeno pogledala.

»Tisto barabo, ki te je goljufal ! Nikoli več mu ne bom nesla gob ! Nikoli !«

»Jaz tudi ne... In mislim, da jih niti ne bi hotel, veš !« se je namuznila.

»Zakaj pa jih ne bi hotel ?«

»Ma... Ne vem... Mogoče so bile pa res malo preveč mokre...«se je namuznila ob misli na sifon, ki je kot gejzir brizgal povsod po prostoru.

»V enem od londonskih hotelov si je vzel življenje svetovno slavni kitarist Jimi Hendrix. Umrl naj bi zaradi prevelike doze mamil, je danes priobčil britanski Sun...« je poročal glas z radia in Vida je pomislila, da je to glasbenik, katerega pesmi so zadnji teden vrteli v disku.

PASUS PRI JANEZU NOVAKU

Ali kako sem nabirala znanje o minljivosti ...

»Po telefonu ste dejali, da bi se z menoj radi pogovarjali o minljivosti?« jo je zvedavo pogledal.

»Ja, res ...« je dejala in si popravila krilo, ko je sedla na stol, ki ji ga je ponudil.

»Pripravljate kakšno raziskovalno nalogo? Ne zdite se mi ravno podobni študentki ali raziskovalki. Prej bi rekel, da ste kašna nadobudna novinarka ...« jo je na hitro premeril in pri tem srknil kavo.

»Oh, nisem novinarka, brez skrbi. Pa tudi nobene raziskovalne naloge ne delam, gospod. Niti je še nikoli nisem ... O tem, o minljivosti, bi rada napisala samo eno kratko novelo. No, zgodbo. Neka revija, revija ONA, je objavila razpis za najboljšo zgodbo na temo minljivosti in ker ... Ker ... Ker sem zadnje čase res hudo na tesno z denarjem, sem pomislila, če nemara ni to možnost, da nekaj malega zaslužim. To. To bi bilo na kratko, zakaj sem tu, gospod ...«

Nekaj trenutkov jo je le gledal. Skodelico s kavo je še vedno držal nekje v višini brade. Potem se je nasmehnil in skodelico postavil nazaj na mizo.

»Počakajte, vendar ... Vi bi radi, da vam govorim o minljivosti, vi pa boste potem o tem napisali zgodbo?«

»Tako je, gospod ...« je prikimala.

»Zakaj pa mislite, da sem prav jaz tisti, ki kaj ve o minljivosti?« je široko razširil roke.

Za hip se je zmedla in se ozrla po prostoru. Njegov delovni kabinet je bil obkrožen s knjižnimi policami, ki so segale od tal do stropa in na pisalni mizi sta bila zložena dva vsaj pol metra visoka kupa zajetnih knjig. Naslovov, razen enega samega, ni mogla razbrati.

»Vi, gospod Novak, ste filozof, pisatelj, esejist in ...« je iskala prave besede.

»Sem dovolj star, da bi o tem že lahko kaj vedel, mar ne?« se je zasmejal.

»Nisem rekla tega ...«

»Rekli niste, a mogoče ste pomislili ravno na to, ko ste poklicali, če se lahko oglasite in mi postavite nekaj vprašanj.«

»Saj, gospod Novak ... Če vam ni do tega, če nočete ...«

»Čakajte, zakaj ste rekli, da vam bo tista nagrada, tisti denar? Če ga seveda dobite ...«

»Nagrada? Petsto evrov? Oh, zamujam s stanarino, računov za elektriko je že malo morje, pa tistih za telefon ... Vsakdanje težave pač.« je skomignila z rameni in se skušala nasmehnuti.

Janez Novak je prikimal in vstal. Naredil je nekaj korakov ob velikem oknu, ki je gledalo na vrt za njegovo hišo.

»Kako mislite, da bi lahko merili minljivost, mlada dama?« se je potem nenadoma obrnil k njej.

»S časom?« je široko odprla oči.

»Kaj pa sploh je čas? Enota, ki so si jo izmislili, jo po dolgih usklajevanjih tudi določili in zdaj smo dobesedno odvisni od nje. Je tako?«

Prikimala je.

»Kaj pa če za čas ne bi niti vedeli? Ali pa bi ga šteli drugače? S krajšimi ali daljšimi intervali? Pravijo, da je eno pasje leto primerljivo s sedmimi človeškimi leti. Torej psi čas občutijo drugače? Ali ptice? Kako ga štejejo, ta njihov čas? Ga namesto v mesecih ali letih kot ljudje, ptice računajo drugače, nemara le v sekundah in minutah? Ali žuželke, ki živijo le nekaj ur ali dan dva? Ga štejejo v mikrosekundah? Čas! Tempus!« je skoraj zapel zadnjo besedo v latinščini.

Samo gledala ga je in ni vedela ali naj kaj reče ali naj molči ter čaka, da on sam nadaljuje. Janez Novak je stopil do knjižne police in izmed množice knjig potegnil manjšo knjigo in jo na hitro prelistal.

»Ko sva ravno pri času, imate čas?« se je za trenutek nasmejan obrnil k njej.

Le prikimala je.

»Tule imam Aristotela. Možakar je umno trdil, da je čas le število gibanj med preteklostjo in prihodnostjo. To je bil seveda njegov fizikalni pogled na čas, kot enoto, ko je govoril o *arithmosu*. Drugače, v filozofskem smislu, pa so bili stari Grki še najbližje pojmovanju časa in s tem povezane minljivosti. Ste vedeli, da so poznali dve pojmovanji časa? Ja, eno je bil *Kairos*, imenovan tudi božanski čas, drugo pa *Kronos*, linearen in merljiv čas. Po *Kairos* času bi danes dejali »*bilo je pred davnimi, davnimi časi*«, kar bi lahko pomenilo tudi neke vrste pravljčni čas. Bogovi, recimo Zevs, so lahko čas spreminjali poljubno, glede na njegove želje, potrebe, čas so vrteli naprej, nazaj, ga preskakoval, skratka, krojil so si ga po svoje. *Kronos* pa je bil tudi za Grke podobno čas, kot ga poznamo danes, torej zaporedje enot, linearnih in čisto lepo merljivih. Kakšne so bile, ne vem, dvomim tudi, da kdo natančno ve, zagotovo pa so osnovo našli v zvezdah in njihovem gibanju. Mi sledite?«

Nemo in vneto mu je prikimala.

»Tudi v srednjem veku ni bilo bistveno drugače, Zevsa in njegovo družino je zamenjal Bog in z njim Kristus, drugače pa so se iz praktičnih razlogov držali linearnega merjenja časa, za potrebe farbanja množic pa je recimo Sveti Avguštin ljudem razložil, da je čas gibljiva podoba negibne večnosti. Razumete?«

Odkimala je.

»Jaz tudi ne. A to je bilo povezano tudi s tem, da so začetek štetja časa pripisali Jezusovemu rojstvu in Jezusa tudi upodabljali kot kronokraktorja, kot nekoga, ki lahko nadzira čas. Si zamislite ubogega kmeta, ki so ga prepričali, da lahko nekdo nadzira čas? Ne? Jaz pa. Podoben je današnjemu povprečnemu

človeku, ki v roke dobi davčno odmero. Pojma nima zakaj gre, a verjame, da to mora tako biti. Torej, kaj bova iz tega potegnila?»

Odkimala je.

»Da nama čas o minljivosti ne bo povedal kaj dosti. Razen tistega grškega *Kairos* časa, časa bogov, ki so se uprli minljivosti. Danes razen za potrebe zabavljaštva, filma, grški bogovi nikomur več niso potrebni, a vseeno so nekako neminljivi. Pa so res? Ker, jaz in vi zanje veva, kaj pa bo z najinimi potomci čez dva tisoč let ali čez milijon let? Bodo še vedeli zanje? Ali še huje, bo takrat planet Zemlja še obstajal in ali bo na njem sploh še življenje? Kaj mislite?»

Skomignila je z rameni.

»Po moje je eno *hominus tempus*, torej neke vrste človeški čas, ali čas živih bitij in drugo *tempus natura* ali čas, ki ga živi vsa narava, tudi naš planet in z njim vse vesolje. Veste, ko sem bil otrok, me je nekdo vprašal, kaj je to vesolje. In sem si s tem dolgo časa belil glavo, vse dokler nisem nekega dne ob koncu kosila dobil za sladico češpljev kompot. Gledal sem tiste slive, ki so plavale v skodelici in si zamislil, da tako nekako morda zgleda tudi naše vesolje. Pa da je nekdo nekje, ki gleda naš planet, našo zemljo, ki plava tako kot tista češplja v mojem kompotu. Strah me je postalo šele potem, ko sem pomislil, da lahko češpljo tudi pojem in da je ne bo več.«

»Torej nič ni večno in...«

»Minljivost in večnost! Zanimiva vzporednica, kaj ne?» jo je prekinil.

»Ali večnost in neskončnost?» se ji je utrnilo.

»Eno govori o času, ali kar že to je, drugo o razdalji, ali kar že to je. Ko mene ali vas več ne bo, kaj bo?»

»Vse bo, kot je bilo, le naju več ne bo ...???» je spet razširila oči.

»Nekdo drug bo stopil na najino mesto. Na moje mesto moj sin, za njim moj vnuk. In z njimi tudi del mene. Danes, ko nam bio-inženiring omogoča znanje o genih, o DNK, to sploh ni več kakšna hudo neverjetno pravljica. Je to odgovor na tisto večno vprašanje o nesmrtnosti? Mogoče ...«

»Če torej minljivost ne moremo meriti, kaj je potem?»

»Dokler bomo na minljivost gledali le kot osebno sprejemanje sveta in dogajanja okoli nas, bo to le neke vrste občutek. Neke vrste čustvo, ki nas plaši, čudi, nas opominja, da naj kaj pomembnega storimo. Da naj zagotovimo obstoj vrste? Tudi. Ali je to le neke vrste zavedanje, ko gledaš naravne procese, med katerimi je recimo staranje in za njim neizbežna smrt najbolj grozen med vsemi procesi. Ko veš, da te to čaka, pa ne moreš storiti nič. In v vmesnem času hitiš, da čim več postoriš in ob tem povsem pozabiš, zakaj bi sploh živel. Zame je torej minljivost tisto, kar sem živel, neodvisno od merjenja časa, tisto, v čemer sem užival, tisto, kar sem bil vesel, da se je končalo tako, kot se je, tisto, kar me je izpolnjevalo in se tega rad spomnim in tudi vse tisto, kar je bilo slabo, pa sem

preživel, se boril, trpel, upal in se danes le z grenkim nasmehom spomnim kako je bilo, ker je verjetno moralo biti, a je na srečo tudi minilo. Eno od tistih nihajnih gibanj med preteklostjo in prihodnostjo, o katerih je govoril Aristotel, en tak gugaj na gugalnici življenja, ena od neštetič sličic v podobi gibljivega filma življenja, napisan zadnji stavek na koncu moje knjige, poljub mladenke ali oprášeni češnjevi cvet, iz katerega bo čez dva meseca zrasla rdeča češnja. Ali en sam vdih ...« se je nasmehnil in ji pomahal s knjigo.

Ni mu odgovorila.

»Kaj boste torej napisali, da je minljivost?« jo je nato vprašal in njegove oči so se ob tem nagajivo nasmejale.

Gledala ga je in nekaj trenutkov preišljevala.

»Da imam občutek, da sta minili dve uri, kar sem tukaj, čeprav se mi zdi, da sem komaj deset minut in da čez eno leto računi za elektriko in telefon zastarajo?«

POTOVANJE

Vrata trgovine so bila temno modre barve, ki se je rahlo luščila, in brez stekel, medtem ko so bila izložbena okna prekrita z velikimi igralnimi kartami. Različnimi vrstami kart. Navadnimi, kjer so v kotih vedno arabske številke, v sredi pa rdeča srca ali črni križi, otroškimi, kjer kraljujejo Miki Miške in Plutoni, tarok kartami z rimskimi številkami pa Škisom in Pagatom, madžarskimi kartami, kjer je najmočnejša karta menda hrastova in tudi Tarot kartami, z ilustracijami Smrti, Ljubezni, Bogastva, Modrosti in drugih stvari, ki so ljudem lahko tako usodne. Nad trgovino je bila tabla, na kateri je z veliki, umetelno izpisanimi črkami, v prav takšni modri barvi, kot so bila vhodna vrata, pisalo »Potovanje«. Samo to. Človek bi glede na ime pomislil, da gre za turistično agencijo. V ulici Breskovih cvetov sem takrat živel že tretje leto in šele nekega toplega majskega dopoldneva sem prvič pomislil, da bi v Potovanje tudi vstopil. Zanimivo je tudi to, da nikoli, ampak res nikoli nisem videl, da bi v Potovanje vstopila kakšna stranka. Kupec ali vsaj firbec, kot sem jih videval recimo na tržnici vsako soboto, ko so hodili od branjevke do branjevke, gledali, prijemale in celo vonjali robo, spraševali, a nič kupili. Ne, v Potovanje nikoli nihče ni vstopil. Razen starega moškega, ki sem ga videl vstopati zgodaj zjutraj in odhajati zvečer, že ob težkem mraku. Bil je tiste vrste moški, starček, mimo katerega greš na cesti čisto mirno in ne da bi ga sploh opazil. Vedno je bil oblečen v sivo obleko in vedno je imel na glavi usnjeno motoristično čelado in vedno, ko sem ga videl, sem se spraševal, če jo nosi tudi ko je v trgovini. Upravičeno sem domneval, da je moški lastnik in da Potovanje tudi sam vodi. Tistega poznega majskega popoldneva, ko me je neustavljivo zgrabilo, da vstopim v Potovanje, je bilo v zraku vonjati španski bezeg, ki se je mešal z vonjem od sonca segretega olja, ki je kapljalo iz starih kardanskih gredi avtomobilov, parkiranih vzdolž ulice, in ki je vsaj na videz topilo star hrapav asfalt in tudi granitne kocke na robovih pločnika. Vem tudi to, da sem se za vstop odločil potem, ko sem se zagledal v eno od slikic Tarot kart v izložbi. V tisto, na kateri je bila slika oceana, ki mu ni bilo videti konca in ki je bil osvetljen kot so osvetljene cerkvene freske, ki prikazujejo nebesa. Pod sliko je bil napis MINLJIVOST, izpisan s pomanjšanimi velikimi tiskanimi črkami. Veliko manjšimi, kot je bil na drugi karti napis SVOBODA ali na tretji ZLOČIN. Ni se mi zdelo niti logično, niti smiselno, zakaj bi ravno besedo MINLJIVOST nekdo izpisal z manjšim napisom, kot pa je očitno izpisal vse druge.

Bo starec vedel, zakaj tak napis?

Ko sem prijel za kljuko in vrata odprl in ko je moj vstop napovedalo tudi cingljanje zvončka nad vrati, sem pomislil, da sploh ne vem, kaj v Potovanju zares prodajajo, če sploh kaj in da bo zanimivo že to, da izvem vsaj slednje.

»Dober dan ...« sem pozdravil, a hitro spoznal, da je bil moj pozdrav izrečen v prazno.

Ozrl sem se po prostoru. Na levi strani od vhoda je bila cela stena vse do stropa založena s policami, na katerih so bile ogromne steklene posode za sladkarije. Takšnih posod ne vidiš več pogosto in ko sem stopil bliže, sem videl, da je so v njih zares sladkarije. Najprej so me pritegnili raznobarvni kamni iz sladkorja, katerega barve so bile tako intenzivne, da sem ob pogledu na rumeno skalo iz kristalnega sladkorja na jeziku občutil limono, ob pogledu na nežno rdečo malino, ob pogledu na rjavo karamelo in ob nežno bež barvi mleko. Zraven teh posod je bilo tudi kladivce, s katerim bi si lahko natolkel sladkorje in še vrečice. Takšne lijakaste, ozke spodaj in široke zgoraj, in potiskane s spiralastimi črtami, ki so spodaj izginjale same v sebi. Ena cela vrsta posod je bila namenjena čokoladnim bombonom. Temno svetlečim kroglicam, ki so v sebi skrivale sladke sredice. Pomislil sem, katere vse sem že kdaj okusil. Lešnike, sladke rozine, kokos, močan rum ali višnje ter češnje v likerju, medene dateljne, pomarančo, različne kreme z okusom vanilje ali celo sadja, tudi na mak in med sem se spomnil, a najbolj mi je v spominu ostal okus po pravi kavi, vgneteni v masleno kremo.

Spomin na okuse je bil tako močan, da sem imel usta v trenutku polna sline, zato sem raje pogledal na drugo stran. Tam so bile na moje presenečenje zložene same knjige. Cela stena, kaj stena, cela skladovnica sladkarij, tu pa knjige? Kakšna prodajalna je to? Na čisto spodnji polici stene s knjigami sem videl slikanice. Tiste velike, ki imajo poleg naslovnice in zadnje strani še največ štiri strani in v katerih ni nobenega besedila. V naslednji vrsti so bile manjše slikanice in potem eno polico višje že knjige, ki so imele ilustracije. Pomislil sem, če sem kdaj prebral kakšno knjigo, ki je imela ilustracije in se spomnil naslova Najdenec ali Najdenček. Dobro sem si vtisnil v spomin podobo na naslovnici tiste knjige, ki sem jo dobil v dar od mame. V temno rdeči savani afriške divjine je bila izrisana črna silhueta malega zamorčka.

Alberto Moravia, Najdenček, ja ... Jo starec ima?

Stopil sem bliže in ni trajalo dolgo, da sem jo našel. Že zaradi tiste temno rdeče močno rubinaste barve večerne zarje, ki je bila tudi na hrbtišču knjige. Ko sem knjigo potegnil s police, sem pomislil, da se sploh ne spomnim, kakšna je njena vsebina, a ko sem jo odprl, sem takoj, že po prvi ilustraciji v knjigi vedel, da bo moral drobni, mali zamorček svoji družini in vsej vasi dokazati, da je odrastel in da bo lahko vstopil v veliki vaški šotor vojščakov in lovcev in s tem tudi v svet moških. Takoj sem se spomnil, kako sem ob branju trepetal s fantkom, ko je ponoči ždel na veji, spodaj pa so rjovele zveri. Zaprl sem knjigo in jo vrnil na njeno mesto. Potem sem videl, da so tam tudi druge knjige, ki sem jih bral. Vse so bile tam, prav vse, ki sem jih prebiral za Najdenčkom. Otok zakladov, Kekec, Winnetu, Robin Hood, Bratovščina Sinjega galeba, Tovarišija Petra Grče. Pred očmi so mi zletele vse tiste zgodbe, kratke, a jasne, bile so kot kratki, živi in gibajoči se filmski napovedniki. Kapitan Silver je jezno pljunil po palubi, slišal sem Tinkaro, kako kliče Kekca, Old Shuterland se je plazil med grmovjem proti poštni kočiji, ki so jo zajeli roparji, Mali John je z brvi v globok potok prevrnil Robin Hooda, videl sem ogromno skalo, ki jo Ive v Sinjem galebu razstreli, mlin in vidro v bajerju, ki jo ulovi Peter Grča. Lahko sem celo vonjal letne čase, ko sem bral tiste knjige ali okusil grenkobo zdravila proti angini, ko sem ležal doma bolan in se tolažil z Butalci in mi je Cefizelj celo med vročino uspel na usta narisati nasmeh. V nekaj kratkih trenutkih so bili spet tam. Vsi. Vsi tisti junaki moje zgodnje mladosti. Nasmehnil sem se in pogledal polico višje. Jack London – Martin Eden je bil prvi od naslovov, ki mi je padel v oči. Dvignil sem obrvi in nejeverno odkimal. Tam je bila tudi Komu zvoni, pa Dolina lutk, Veliki Gatsby, Ana Karenina, tudi cel niz Agathe Christie, na koncu vrste sem opazil celo stripe, ki sem jih bral ob tistih klasikih. Jeklena pest in Alan Ford, ki me je vedno znal nasmejati do solz. Potem mi je pogled zdrsnil do zadnje police čisto zgoraj, kjer sem opazil knjige, ki sem jih bral zadnje leto, dve.

Pa kaj ima ta človek, ta čudak z usnjeno motoristično čelado podoben, če že ne isti okus kot jaz?

Obrnil sem se k pultu in k policam za njim. Obstal sem osupel in se z zajeto sapo zagledal v razstavljenе predmete. Najprej me je pritegnila rdeča škatla za čevlje, na kateri je bil upodobljen Racman Jaka. Prav takšno sem imel sam in dolga leta, vse tja do pubertete vanjo skrival vse svoje najljubše predmete. Poštne znamke meni neznanih držav, nalivno pero, drobno fračo iz plastificirane žice, ključ za kotalke, mehko trdo radirko, karto za cirkus in kino predstavo Topovi z Navarona. Potem sem na polici opazil še fotografijo otoka Raba, ki je bila uokvirjena z debelim in z malimi školjkami polepljenim lesenim okvirjem, pa razglednica osla ob obali in starega ribiškega čolna. Na pultu sem na usnjenem etuiju zagledal luknjano karto za vlečnico na Zelenici, karto za vstop na naše letno kopališče, karto za tekmo SP v hokeju na ledu, za ogled poletov v Planici in za koncert Elegy, prvega rock benda, ki sem ga poslušal v živo. In ko sem videl tisto karto, sem na polici za pultom zagledal še gramofonske plošče. Stare, vinilne plošče na 33 ali 45 obratov, ki so imele nepopisno lepe

ovitke. Kar slišal sem, kako se z mamom pred davnimi leti prerekam, ko je ona kupila Ello Fitzgerald, jaz pa sem hotel Pink Floyd. Pa Jimi Hendrixov album Experience, Kornij Grupa z Elegijo, Dada Topiča in Time, Josipo Lisac kot Ano v Gubec beg, Srđan in Buco zadaj za dubrovniškimi Stradunom v vroči julijski noči, Mladi Levi in poljub med Odo Ireni, Bijelo Dugme in Selmo pa Odlazim in Bluz za mojo bivšo dragu, Rade Šerbedžija z Ne daj se, Ines, Leonard Cohen, Eric Burdon, Clapton in Beatlesi ter Stonesi.

Jezus, pa saj tukaj je vse ...

Nejeverno sem odkimal in si ogledal še kaj je na drugi strani polic izza prodajnega pulta. Na eni od njih sem opazil potopise in vodiče. Tam je bil star, obrabljen veliki potopis po Jugoslaviji. Pa knjigi o srbskih mestih Bor in Niš. Spomnili sta me na poletje v Boru, na cigansko Šutko, belega konja na zadnjih nogah za šotori na trati, brezzobe ciganke s cigareto, ki je prerokovala iz kart in kavne usedline, spomnil sem se Donave v Apatinu, sušenega govejega pršuta v globokem in hladnem vodnjaku, tako sladkih lubenic, da so se ti od njihovega soka zlepili prsti, tržnega dne v Somboru, kjer so se mešali srbski, madžarski, slovaški in nemški jezik, živinskega vagona in nepregledne ravnice med drdranjem vlaka do Sremske Mitrovice, spomnil sem se sarajevske Baščaršije, zagrebške vzpenjače in psa Trefa v stanovanju tete Marije, polnega bolh, s katerim je živela zadaj za Ilico, Senjske burje na ladjici in molitev žensk v podpalubju, trpkega domačega črnega vina in še bolj trpkih oliv v Novalji, neprespene noči na Splitski železniški postaji, kjer sva si cigareto delila z nekdanjim šoferjem Roling Stonesov, vonja zrelih breskev, ki sem jih rabutal v Pločah, ribjih filetov, narejenih iz priobalnih malih ribic v soli in olju, ki jih je delala starka iz Prigradice na Korčuli kar na rivi, slanosti mehkih ostrig v Metkovičih, rezke čebule, ki sem jo na južni strani kasneje porušenega Mostarskega mostu pustil na krožniku in pojedel samo slastne čevapčiče, vonja oleandrov pod kraljevo rezidenco v Miločerju, skrite plaže abdiciranega kralja Edvarda in njegove Wally Simpson, hrapavih sten pod ribiško kočjo na Sv.Štefanu, hladnih prostorov na Lovčenu, mehke mivke na plaži v Baru in Ulcinju, na ribjo koščico postrvi v grlu na Ohridu, na ledene rože na oknih in mraz brunarice na Voglu, podstrešja v Piranu, na katerem naj bi se nekdo obesil, na nekdanji dvorec Lavantinskih škofov na Tinjah, največjega gobana, kar sem jih videl, na nabiranje jagod v Liki, na dan Sv. Neže na Kumu, na prvo vožnjo z avtom, s Fiat 500 Topolinom proti Trojanam, na Portorož, Lucijo in nazadnje še Piransko Punto v mraku.

Kristus, kje je že vse to ...

Naslednja polica je bila še bolj zanimiva. London, Big Ben, Piccadilly in za njim Hyde Park Corner. Podstrešni slikarski atelje nad pariško Sieno, majhnost Mona Lise, smrad stranišč na Oktoberfestu, mirnost gladine jezera Loch Lomond, ples in šampanjec v potokih v slovaškem hotelu Eden, moskovska prostitutka, ki je trkala na okno taksija in mi kazala male prsi, ko je taksist ustavljal pred hotelom Excelsior, mesarja, ki je na istanbulskem bazarju s krpo odganjal roje muh, sopare Hamama v Antalyi, teme grobnic v Egiptu in peska v gubah oblačil po ježi v puščavi, iskanja Aleksandrink in fotografije s potomko francoske plemiške družine v Aleksandriji, kave za dvesto nemških mark na ploščadi jezera Como, pomivanja posode v piceriji blizu pristanišča v Melburnu, Novozelandske pomladi in enourne vožnje s poltovornjakom do prve špecerije, večera s Carol in Bobom v Greenwich Villageu pri spodnjem Manhattanu in sendvičev z brugerji, solato, majonezo in pečenim krompirjem, toplega burbona in hladnega Coor's piva, začudenjem nad olimpijsko vasjo v Calgaryu, edinega medveda, s katerim sva se srečala in pobegnila vsak v svojo stran, čakanja na letalo v Frankfurtu, Baslu, Munchenu in na Ronkah, eksplozije bombe v Belfastu, ki sem jo slišal le iz hotelske sobe, a je bilo dovolj, da tiste noči nisem več zaspal, gledanja skoraj polarne noči na severu v Elmshornu, ko sva z Veronico sedela na rtu ob morju in ob enajstih zvečer čakala, da

pade prvi mrak, na stopnice pred igralnico v Monacu, ko sem ugibal ali me bodo vanjo spustili, ko bodo videli moj potni list, na smrdečo vodo jezera Balaton, na mehki kozji sir in kapre na Lampedusi, na lepo dekle v zalivu otoka Zakintos, ki ni imelo pojma, da sem dan prej skoraj srečal Odiseja, s katerim bi lahko zamenjal amaterskega igralca v ribiški vasici in njegove žene, ki se ni imenovala Penelopa, pač pa Iosanda. Vse sem spet videl, videl tako, kot da sem bil še trenutek prej na vseh tistih mestih.

»Vam lahko pomagam?« me je zmotil glas.

Obrnil sem se in ga zagledal. Brez njegove usnjene motoristične čelade ga skoraj ne bi prepoznal. Stal je pred menoj, rahlo skuštran, s štrlečimi lasmi in dolgimi zalizci, koža na njegovih licih in nosu je bila kmečko rdeča, ne s tistim pijanskim zariplim odtenkom, pač pa s pravo zdravo rdečico, kot da ne bi vse dneve preživel v prodajalni, pač pa kje na polju ali v gozdu.

»Samo ogledati sem se želel, pravzaprav ... Pravzaprav sem vas hotel nekaj vprašati!« sem mu odgovoril.

»Zakaj je minljivost napisana s tako malimi črkami?« je malce nagnil glavo.

Osupel sem obstal in ga samo gledal.

»Mogoče bi vam odgovor na to dalo že razumevanje minljivosti, gospod!« je dejal mirno in v roke vzel knjižico, ki je močno spominjala na moje osnovnošolsko spričevalo.

Še vedno sem le molčal.

»Bi mi znali pojasniti kaj je to minljivost?« je dvignil obrvi in pomahal s knjižico.

Nemo sem odkimal.

»Minljivost je to.« je pokazal z roko na police, »Vse to, na kar ste pozabili. Kar ste preživali in vas je zaznamovalo, a ste nato v drvenju skozi življenje, kot da se vam mudi umreti, na to pozabili. Na vašo prvo vožnjo z ringlšpilom, na zid za gimnazijo, kjer ste prvič poljubili dekle, na pismo o smrti vaše babice, na vonj po prvi cigareti na pomožnem nogometnem igrišču, na zvok oboe v sonati za klavir, na ... Na vse to ste pozabili in je za vas minilo. A ste se na tem kratkem sprehodu na to spet spomnili. Minljivost je samo slab izgovor, da ne znamo živeti, da zaradi nepomembnih stvari odrivamo tiste najbolj pomembne, ki nas osrečujejo, prijatelj moj! Minljivosti sploh ni, je le izgovor.« mi je pomežiknil.

Založba ARTIUS

Zagorje ob Savi
za založbo Nevenka Ranzinger

Roman KUKOVIČ
zbirka novel

SENCE MINLJIVOSTI

- Popotovanje z Almo
- Izgubljeni v raju
- Sprava
- Vremski britof – Trst
- Pasaža pri Janezu Novaku
- Potovanje

©R.Kukovič & Založba Artius
vse pravice pridržane

Leto izdaje : 2014

PDF format

Priprava in oblikovanje ARTIUS d.o.o.

<http://artius-zalozba.weebly.com/>

